

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Diplomová práce

Pastorační práce v rámci pedagogiky volného času

Vedoucí práce: Dr. Ing. Alois Křišťan, Th.D.

Autor práce: Bc. Jana Bártlová

Studijní obor: Navazující pedagogika volného času

Ročník: 2.

2020

Diplomová práce v nezkrácené podobě.

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne

.....

Bc. Jana Bártlová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat svému vedoucímu Dr. Ing. Aloisi Křišťanovi, Th.D. za cenné rady a odborné vedení mé diplomové práce.

Dále bych chtěla poděkovat za odborné konzultace a rady také doc. Michalu Kaplánkovi, Th.D. a RSDr. Jánovi Mišovičovi.

A v neposlední řadě bych chtěla mnohokrát poděkovat za podporu, pomoc, psychickou oporu i rady svým rodičům, své sestře, svému partnerovi Markovi, svým kamarádkám Janě a Kristýně, ale hlavně všem, kteří se zapojili do dotazníkového šetření a umožnili mi tak celou práci zdárně dokončit.

Obsah

Obsah	4
Úvod	8
1 Pastorace	11
1.1 Charakteristika pastorální teologie.....	11
1.2 Metody pastorální teologie.....	17
1.2.1 Metoda vidět-posoudit-jednat	17
1.2.2 Regelkreismodel Rolfa Zerfaße	20
1.3 Pastorace	21
1.4 Metody a prostředky pastorace	26
1.4.1 Vidět-posoudit-jednat	26
1.4.2 Kriteriologie-kairologie-praxeologie	26
1.4.3 Pastorační rozhovor	27
1.4.4 Exercicie, pouť, pobyt na klidném duchovním místě	28
1.5 Typy institucí, ve kterých se může odehrávat pastorační činnost.....	29
1.5.1 Farnost	29
1.5.2 Církevní školy.....	29
1.5.3 Pastorační centra	30
1.5.4 Charita.....	31
2 Pedagogika volného času	32
2.1 Charakteristika pedagogiky volného času.....	32
2.2 Cíle pedagogiky volného času	36

2.3	Přístupy, metody, zásady a způsoby pedagogiky volného času.....	39
2.3.1	Participace.....	40
2.3.2	Animace	42
2.3.3	Výchova zážitkem.....	43
2.3.4	Streetwork.....	45
2.3.5	Zásady výchovy ve volném čase	46
2.4	Funkce pedagogiky volného času	47
2.5	Čtyři základní činnosti člověka.....	50
2.5.1	Hra	50
2.5.2	Učení, práce	52
2.6	Činnosti ve volném čase	53
2.7	Instituce, podporující trávení volného času	56
3	Výzkum existence volnočasových pastoračních aktivit v Plzni	58
3.1	Metodologie výzkumu	58
3.1.1	Východiska výzkumu	58
3.1.2	Výzkumná otázka	59
3.1.3	Forma sběru dat	60
3.1.4	Časové rozvržení výzkumu.....	60
3.1.5	Způsob výběru respondentů.....	61
3.1.6	Forma vyhodnocení dat	61
3.2	Vyhodnocení výzkumu – volnočasové pastorační aktivity v Plzni	62

3.2.1	Pastorační aktivity ve volném čase nabízené plzeňskými farnostmi římskokatolické církve	63
3.2.2	Volnočasové pastorační činnosti organizované plzeňskými křesťansky orientovanými středisky volného času	71
3.2.3	Činnosti pastorační ve volném čase poskytované plzeňskými pastoračními centry	80
3.2.4	Aktivity ve volném čase s prvky pastorační činnosti pořádané dalšími křesťansky orientovanými institucemi na území města Plzně.....	87
3.3	Závěrečné shrnutí interpretovaných výsledků	94
3.3.1	Porovnání všech typů institucí v Plzni.....	94
3.3.2	Porovnání nabídky podle věkových kategorií, kterým jsou aktivity nabízeny	98
3.3.3	Porovnání nabídky podle náplně aktivit	98
3.3.4	Vyhodnocení výzkumu vzhledem k předem formulovaným otázkám	99
4	Principy výchovy ve volném čase v pastoračních aktivitách.....	100
4.1	Možnosti propojení pedagogiky volného času a pastorační práce skrze jim vlastní metody v institucích na území města Plzně.....	101
4.2	Možnosti propojení pedagogiky volného času a pastorační práce skrze jim vlastní metody v institucích mimoplzeňských	105
	Závěr	108
	Seznam použitých zdrojů	110
	Knižní prameny:	110
	Internetové prameny:	112
	Periodika:	115
	Seznam zkratk	116

Seznam příloh.....	117
Příloha I.	118
Dotazníkový soubor, zaslaný vybraným respondentům	118
Abstrakt	122
Abstract.....	123

Úvod

Téma propojení pedagogiky volného času a pastorační práce mě zaujalo během studia v rámci předmětu Fundamentální a pastorální teologie, kde jsem psala seminární práci na podobné téma. Mezi závěrečnými pracemi jsem pak tematicky našla např. propojení pastorační práce a sociální práce, ale nic na téma pedagogiky volného času a pastorační práce. Proto je pro mne toto téma, které jsem si zvolila, tak trochu i výzvou.

Cílem mé práce je zjistit, zda existují na území města Plzně pastorační aktivity, které se odehrávají ve volném čase. V návaznosti na to bych chtěla i charakterizovat metody, přístupy nebo činnosti, kterými disponuje pedagogika volného času, a které mohou být přínosem i pro pastorační práci a její činnost. Současně bych chtěla pojmenovat metody, které jsou primárně pastorační, ale mohly by být přínosem i pro volnočasové aktivity.

Práce je rozčleněna do čtyř hlavních kapitol, které jsou dále rozvíjeny v jednotlivých podrobnějších podkapitolách, přičemž některé podkapitoly jsou ještě následně rozděleny na menší úseky, které se věnují např. jednotlivým metodám pedagogiky volného času, jak je tomu kupříkladu ve druhé kapitole.

První část je věnována pastorační činnosti a pastorální teologii, jakožto východisku pastorační práce. Je zde zaměřena pozornost na základní charakteristiku pastorální teologie jako vědního oboru, nachází se zde také vydefinované cíle tohoto oboru, a dále pak navazuje popis pastorační činnosti a podrobnější rozvinutí konkrétních metod pastorační práce, které vycházejí z metod pastorální teologie. Na závěr jsou v této části uvedeny příklady institucí, ve kterých se může odehrávat pastorační činnost. Záběr výčtu těchto institucí se zaměřuje pouze na krajské město Plzeň.

Ve druhé části se věnuji popisu různých pojetí vnímání pojmu volný čas a jeho možným definicím. Tento popis je potřebný pro správné pochopení vymezení časového úseku zvaného volný čas. Pro správné pochopení metod a přístupů pedagogiky volného času je zapotřebí definovat i cíle a funkce tohoto vědního oboru. Kromě již zmíněného se ve druhé kapitole věnuji také náplni volného času a hlavním činnostem, které vyplňují život každého jednotlivce. V závěru této části je podobně jako v první kapitole uveden výčet institucí, které se nachází na území města Plzně, a kde se může odehrávat volnočasová činnost.

Třetí kapitola je věnovaná výzkumnému šetření, které probíhalo na podzim roku 2019. V první části této kapitoly je popsána metodologie tohoto šetření, a poté následuje část zaměřená na výsledky z výzkumu pocházející. V rámci interpretace výsledků se zaměřuji nejprve na jednotlivé typy institucí a jejich nabídku volnočasových pastoračních aktivit pro všechny věkové kategorie, kterým se jednotlivé instituce v rámci své nabídky věnují, a poté v rámci celkové závěrečné zprávy porovnávám jednotlivé typy institucí, které se prostřednictvím respondentů do výzkumu zapojily, a vyhodnocuji výsledky vzhledem k předem položeným výzkumným otázkám.

V poslední kapitole se věnuji propojení pastoračních činností s pedagogikou volného času a jejími, pro ni specifickými, metodami a přístupy, jako je například animace, participace a výchova zážitkem. Tyto metody a přístupy (participace je vnímána spíše jako přístup nebo princip než jako metoda)¹ jsou dle mého názoru nejlépe propojitelnými metodami s pastorační činností a zároveň se při ní mohou nejlépe využít. Popis tohoto možného propojení je rozdělen do dvou částí poslední kapitoly. Nejdříve se ve čtvrté kapitole věnuji možnému propojení metod pedagogiky volného času s metodami pastorační činnosti v institucích, které se nacházejí na území města Plzně. Následně ve druhé a zároveň poslední části této závěrečné kapitoly jsou nabídnuty možnosti propojení volnočasové pedagogiky a pastorační činnosti doloženy na příkladech mimoplzeňských institucí.

---

¹ Srov. KAPLÁNEK, Michal; *Volný čas a jeho význam ve výchově*; s. 155-177.

Ve své práci vycházím především z knižních zdrojů, které jsou v některých částech doplněné o zdroje dostupné pouze online. Kromě internetových a knižních zdrojů čerpám v této práci také z článků publikovaných v časopise, který v dnešní době již nevychází, ale jeho čísla jsou stále archivována na internetu, a také ze skript věnovaných určitým tématům. V části věnované výzkumu vycházím z dat získaných během šetření, které probíhalo od srpna do října 2019. Tato data jsou doložená tabulkami, které jsou k dispozici přímo v textu u jednotlivých příslušných částí.

Celá práce propojuje dva obory a dle mého názoru najde využití u obou z nich. Prvním oborem je pastorační teologie a z ní vycházející pastorační činnost a druhým oborem je pedagogika volného času.

1 Pastorace

První kapitola pojednává o pastorační činnosti a pastorální teologii, jakožto jejím možném východisku. Tuto činnost je nutné představit, abych dále mohla rozebrat, jak spolu souvisí pastorace a pedagogika volného času, která je podrobně charakterizována ve druhé kapitole této práce. V této první kapitole je představena pastorální teologie, její cíle a její metody. Dále je pak blíže specifikována přímo pastorační činnost, její metody a také je zde nabídnut seznam institucí, ve kterých se může odehrávat pastorační činnost.

1.1 Charakteristika pastorální teologie

Pro správné a úplné pochopení této teologické disciplíny je třeba nejprve rozlišit pojmy pastorální teologie a praktická teologie, které se mohou zaměřovat nebo se používají v odlišných významech. Stručně a jednoduše je toto rozlišení popsáno v knize *Praktická teologie pro sociální pracovníky*.

Pastorální teologie je pojem užívaný především v minulosti, spojovaný hlavně s církví, činností duchovních a předáváním víry a dobrých mravů dalším jedincům právě prostřednictvím kněží a jiných duchovních.

Praktická teologie je pojem používaný spíše v dnešních dobách, obsahově se zaměřuje především na člověka samotného a jeho situaci nejen v náboženské oblasti, ale i na reflexi této situace a nabídnutí případné pomoci, se kterou mohou pomáhat v rámci pastoračních činností i jiné humanitní obory.²

Pojem praktická teologie byl během dvacátého století obsahově proměněn. Byla pozměněna osnova praktické teologie, a to takovým způsobem, aby obsahovala funkce církve, jaké nejen v dnešním světě tato instituce vykonává. Osnova pak měla následující tři hlavní body: martyria, což volně přeloženo znamená vydávání svědectví o Božím slově, leiturgia, jež vyjadřuje samotné slavení bohoslužeb a diakonia, která zaštiťuje

---

² Srov. KŘIŠŤAN Alois; *Praktická teologie, pastorace a sociální práce - mezioborové souvislosti*; In MARTINEK, Michael; *Praktická teologie pro sociální pracovníky*; s. 17.

hodnoty lásky a pomoci druhým neboli charitu. Občas nejsou používány jen tyto tři body, ale je k nim přidáván ještě čtvrtý bod nesoucí název koinonia, což znamená společenství. Tento vývoj pojmu praktická teologie můžeme sledovat v knize, která se snaží se zmíněnou teologickou disciplínou seznámit pracovníky sociálních služeb, a proto se dále zaměřuje především na třetí bod osnovy, tedy diakonii, která, jak už bylo zmíněno, se zaměřuje na charitu a služby, díky kterým je pomáháno druhým lidem.³

Oba tyto pojmy v jednom významu můžeme nalézt popsané také v apoštolské adhortaci papeže Jana Pavla II. Pastorální i praktickou teologii zde papež popisuje těmito slovy: „Je to vědecká reflexe o stálém růstu církve v dějinách silou Ducha svatého, o církvi jako „všeobecnosti svátosti spásy“, o živém znamení a nástroji spásy vykonané Kristem skrze slovo, svátosti a službu milosrdné lásky.“⁴ Podle Jana Pavla II. je pastorální teologie skutečnou právoplatnou teologickou disciplínou, protože vyvozuje své metody, postupy a svá pravidla z víry. Jako jednu z nejdůležitějších metod nebo jinak řečeno zásad této teologické disciplíny zmiňuje Svatý otec tzv. „evangelijní rozlišování“ situace, ve které žijeme z hlediska církevního, kulturního i společenského. Je to důležité pro budoucí pastorační práci, která se v tomto prostředí má uskutečňovat.⁵

Nyní se blíže zaměřím na pastorální teologii. Pastorální teologie má podle charakteristiky Karla Rahnera, kterou sepsal ve svém Teologickém slovníku následující význam: „...v širokém slova smyslu znamená teologickou reflexi o seberealizaci církve jako spasitelného Božího jednání vůči světu, jak se uskutečňuje a musí uskutečňovat na základě trvalé podstaty církve a momentální situace světa i církve. Nevztahuje se na pastorální působení kněze, ale obecně na spasitelné jednání církve.“⁶

---

³ Srov. KŘIŠŤAN Alois; *Praktická teologie, pastorační práce a sociální práce - mezioborové souvislosti*; In MARTINEK, Michael; *Praktická teologie pro sociální pracovníky*; s. 18-19.

⁴ JAN PAVEL II.; *Pastores dabo vobis: O výchově kněží v současných podmínkách: Posynodální apoštolská adhortace Jana Pavla II. z 25. března 1992*; č. 57.

⁵ Srov. Tamtéž.

⁶ RAHNER, Karl a VORGRIMLER, Herbert; *Teologický slovník*; s. 357.

Definice podle Všeobecné encyklopedie vydané v nakladatelství Diderot líčí pastorální teologii jako: „odvětví teologie zabývající se praktickými otázkami individuální péče a správy církevního společenství, zejména farního.“⁷ V této encyklopedii je také rozlišena pastorální a praktická teologie.

Druhá zmíněná disciplína je v této encyklopedii popsána jako: „část teologie zabývající se činností církve ze všech hledisek. Je členěna na dílčí disciplíny mj. na teologii pastorální, homiletiku, liturgiku, katechetiku.“⁸ Tuto definici je možné nalézt také ve Velkém slovníku naučném z edice encyklopedií Diderot.⁹

Za zakladatele pastorální teologie je považován Franz Stephan Rautenstrauch, který žil v letech 1734 – 1785. Byl opatem dvou benediktinských klášterů, konkrétně v Břevnově a Broumově. Rautenstrauch se zasadil o zlepšení výuky teologie na školách již v 70. letech 18. století. Koncepce Rautenstraucha Entwurf einer besseren Einrichtung theologischer Schulen (neboli Návrh lepšího zřízení teologických škol) měla vliv na učebnice praktické teologie až do doby zhruba před II. vatikánským koncilem. Rautenstrauch ve své koncepci, která měla zlepšit výuku na teologických školách na konci 18. století, vycházel především z myšlenky, že duchovní má lid vyučovat ve víře a mravech a měl by tuto výuku zakládat na Písmu svatém a tradici.¹⁰ V době Rautenstraucha byla pastorální teologie směřována hlavně na duchovní pastýře, kteří byli bráni jako kazatelé a učitelé. Rautenstrauch pastorální teologii bral za samostatnou teologickou vědu kvůli jejím principům a metodám, které jí byly vlastní.¹¹

Ještě před Rautenstrauchem bývá občas prvenství v použití termínu pastorální teologie připisováno jezuitovi Petru Canisiovi, který žil v 16. století. Canisius ale neznal pojem pastorální teologie, ale používal pojem praktická teologie, který jak už bylo popsáno výše, není ve svém obsahu shodný s pojmem pastorální teologie.¹²

---

⁷ *Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích*; s. 379.

⁸ *Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích*; s. 379.

⁹ Srov. *Velký slovník naučný: encyklopedie Diderot*; s. 1480.

¹⁰ Srov. KŘIŠTAN, Alois; *Počátky pastorální teologie v českých zemích*; s. 34-39.

¹¹ Srov. *Tamtéž*; s. 51.

¹² Srov. *Tamtéž*; s. 22-23.

V knize Aloise Křišťana *Počátky pastorální teologie v českých zemích* můžeme najít také jedno jednoduché vysvětlení pastorální teologie: „Pastorální teologie je systematicky reflektující sebevědomí církve.“¹³ Křišťan toto stručné vymezení pojmu čerpá z knihy *Wege der Pastoraltheologie: Texte einer Bewusstwerdung* německy píšících autorů Zotlla a Schneidera.¹⁴

V dnešní době se pastorální teologie rozděluje podle různých směrů. Každý z nich se zaměřuje na něco jiného ve své podstatě.

Jedním typem směrů jsou například takové, které se soustředí na činy společenství a v jejich jádru je církevní praxe. Dále zde jsou směry, které věnují svou pozornost především člověku a jeho náboženskému životu, který prožívá během všedních dní. Pak je zde také směr, který se zaměřuje na spolupráci pastorální teologie se systematickou teologií, a nakonec existují také směry, které se snaží o dialog s dalšími obory a jsou tzv. interdisciplinární. Příkladem interdisciplinárních přístupů pastorální teologie může být například pastorální psychologie či teologie sociální práce. Tyto hraniční obory v sobě propojují společenskovední teorie a pastorální teologii.

Takto popisuje směry Křišťan v již zmíněné publikaci a odkazuje zde na knihu německy píšící autorky působící především v oblasti teologie Doris Nauer s názvem *Seelsorgekonzepte im Widerstreit*.¹⁵

Podle Pavla Ambrose vychází pastorální teologie z vlastní pastorační činnosti, která je brána jako specifický sociologický jev. V historii byla pastorální teologie směřována především na činnost kněží a duchovních, kteří byli považováni za nositele víry a za ty, kteří by měli ostatním lidem předávat hodnoty spojené s morálkou a právem.¹⁶ V současné době je úkolem pastorální teologie hledat a zkoumat kdo, v jaké situaci, kde a za jakých podmínek a jakým způsobem má možnosti a schopnosti potřebné pro šíření spásy, kterou nabízí církev jako jednota Kristova těla.

---

¹³ KŘIŠŤAN, Alois; *Počátky pastorální teologie v českých zemích*; s. 11.

¹⁴ Srov. Tamtéž; s. 11, 133.

¹⁵ Srov. Tamtéž; s. 11-12, 132.

¹⁶ Srov. AMBROS, Pavel; *Teologicky milovat církev: (vybrané statě z pastorální teologie)*; s. 71.

Můžeme nalézt trojí způsob chápání pojmu pastorální teologie. První způsob vychází z činnosti, kterou mají za úkol především kněží a duchovní a říká se jí klerocentrická.¹⁷ Slovo klérus znamená v překladu duchovenstvo, které je složené z biskupů, kněží, jáhnů a jiných duchovních a používá se většinou ve spojitosti s římskokatolickou církví.¹⁸ Druhá možnost chápání pojmu pastorální teologie je odvozená od vlastní činnosti církve a je nazývána eklesiocentrická.¹⁹ Třetím a posledním způsobem možného pochopení pojmu pastorální teologie je způsob pojmenovaný soteriocentrická praktická (ve všech pojmenováních způsobů chápání pojmu pastorální teologie je v publikaci termín pastorální teologie zaměňován za termín praktická teologie) teologie. Tento způsob je orientovaný na církvev a její aktivitu ve společnosti a na další nejen církevní náboženskou činnost, která se děje na pozadí nově vznikající podoby křesťanství.²⁰

Vrátíme se ještě k definici Karla Rahnera a její formulaci obsažené v knize *Was ist Praktische Theologie?*²¹ Tuto knihu napsal německý kněz z řádu kapucínů a profesor teologie Stefan Knobloch.²² Z definice Karla Rahnera, kterou zde Knobloch použil lze vyargumentovat úkoly pastorální teologie. Tyto hlavní úkoly pastorální teologie, které jsou zde charakterizovány tři, bychom dle mého mínění mohli považovat za cíle pastorální teologie. První se soustředí především na církvev a její samosprávu, druhý je zaměřený na nejrůznější oblasti, kde církvev může působit a třetí řeší z teologického hlediska situace, ve kterých by se činnosti církvev měly odehrávat. Aby pastorální teologie mohla všechny tyto úkoly plnit, musí spolupracovat s humanitními a společenskými vědami, které přinášejí pastorální teologii vlastní poznatky. Tyto získané informace by měly být posouzeny z teologického hlediska a po té zapracovány do pastorální teologie a činností, které z ní vycházejí.²³

---

¹⁷ Srov. AMBROS, Pavel; *Teologicky milovat církvev: (vybrané statě z pastorální teologie)*; s. 78.

¹⁸ Srov. *Velký slovník naučný: encyklopedie Diderot*; s. 705.

¹⁹ Srov. AMBROS, Pavel; *Teologicky milovat církvev: (vybrané statě z pastorální teologie)*; s. 79.

²⁰ Srov. Tamtéž.

²¹ Srov. KNOBLOCH, Stefan; *Was ist Praktische Theologie?*; s. 98-99.

²² Srov. Knobloch, Stephan; Dostupné z: <http://www.kapuziner.de/medienmaterial/autoren-werke/knobloch-stephan.html>.

²³ Srov. KNOBLOCH, Stefan; *Was ist Praktische Theologie?*; s. 98-99.

Tyto cíle nebo jinak řečeno úkoly můžeme nalézt v podobné, ale podrobnější formulaci také v článku Pavla Ambrose v časopise *Teologické texty*.²⁴ K jeho formulaci se dále vyjadřuje také Alois Křišťan v tomtéž časopise, pouze o rok později.²⁵

Podle mého mínění patří pastorační aktivity mezi činnosti vycházející sice z této teologické disciplíny, ale právě z toho pojetí, které má ve svém centru člověka jako jednotlivce a jeho životní situaci, ve které se nachází. Toto pojetí, jak už bylo zmíněno na začátku této kapitoly, je označováno jako praktická teologie.

Pastorační činnost se většinou odehrává v prostředích, jež jsou charakterizována humanitními a sociálními vědami. Proto tato disciplína z oboru teologie v obou svých pojetích potřebuje mezioborovou komunikaci a spolupráci mimo jiné např. i s pedagogikou volného času, která může přispět charakteristikou volnočasových aktivit či metodami, které se pro takové aktivity nejlépe hodí, protože jak bude vysvětleno ve druhé kapitole, většina činností, které mají pastorační charakter, se odehrává ve volném čase, ať už jej jedinec jako svůj volný čas chápe či nikoliv.

---

²⁴ Srov. AMBROS, Pavel; *Cíle moderní pastorální teologie*; s. 151-153.

²⁵ Srov. KŘIŠŤAN, Alois; *K cílům pastorálky*; s. 61-62.

1.2 Metody pastorální teologie

Pastorální teologie v obou obsahových pojetích disponuje vlastními metodami, které v rámci své činnosti využívá. Nejznámější metodu pastorální teologie popsal ve své publikaci již zmiňovaný německý kněz Stefan Knobloch, a také český kněz Římskokatolické církve Petr Hruška, který o metodách využívaných v rámci pastorální teologie píše v příspěvku k semináři v rámci Celoživotního vzdělávání na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy. Zmiňovaná nejznámější metoda by se dala označit třemi slovy vidět-posoudit-jednat. Hruška zmiňuje i další metody, které jsou inspirované již zmíněnou metodou vidět-posoudit-jednat.²⁶ Jednou z dalších metod, které Hruška zmiňuje, je metoda zvaná Regelkreismodel a o této metodě se rovněž zmiňuje i Knobloch.²⁷ V této kapitole jsou popsány právě tyto dvě metody, které podle mého názoru patří mezi stěžejní metody pastorální teologie. Metoda vidět-posoudit-jednat mi přijde nejdůležitější, proto je jí věnována větší část.

1.2.1 Metoda vidět-posoudit-jednat

Nejprve tedy k metodě, kterou popisují oba autoři, jež nese pojmenování vidět-posoudit-jednat. Knobloch o této metodě píše podrobně v osmé kapitole své knihy, která je věnována nejen níže popsané metodě, ale i dalším jako je například již zmíněná metoda Regelkreismodel, ale k té se ještě vrátím.²⁸ Pro pochopení této metody bude dle mého názoru stačit jednodušší vysvětlení, které předkládá ve svém příspěvku Hruška. Podle Petra Hrušky formuloval metodu vidět-posoudit-jednat belgický kněz a později i kardinál Joseph Cardijn, který žil v letech 1882 – 1967. Cardijn tuto metodu vymyslel po té, co začal pracovat s mladými lidmi, pro které také založil okolo roku 1925 hnutí sdružující křesťanskou dělnickou mládež.

---

²⁶ Srov. HRUŠKA, Petr; *Úvod do metodologie praktické teologie*; s. 5-8.

²⁷ Srov. KNOBLOCH, Stefan; *Was ist Praktische Theologie?*; s. 202-205.

²⁸ Srov. Tamtéž; s. 195-219 .

Metoda popisuje několik hlavních stručných charakteristik, které ji popisují jako celek. Hruška se v popisu těchto charakteristik inspiroval v knize švýcarské profesorky pastorální teologie Stephanie Klein²⁹, která je zmiňuje ve své knize *Erkenntnis und Methode in der Praktische Theologie*.³⁰ Přejatý popis zmíněných charakteristik je následující:

- metoda „je hluboce zakořeněna v komunitní praxi malých skupin;
- jejím základem jsou subjektivní životní zkušenosti těch, kdo ji používají;
- jejím východiskem je přesné vnímání a pozornost k nejprostším každodenním jednáním;
- její postup je induktivní, vycházející od konkrétního života a pokračující k tvorbě teorie;
- základním prostředím pro její praxi je společné zkoumání v malé angažované skupině.“³¹

Metoda vidět-posoudit-jednat, jak už sám její název napovídá, je složena ze tří kroků, které se nyní pokusím více přiblížit.

První krok je nazýván vidět. V německy psaných publikacích, jako je tomu například u Knoblocha, je pro něj používán termín *Sehen*³². Podstatou tohoto kroku, jak napovídají i další jeho označení jako např. naslouchat, vnímat či pozorovat, je pozorné se seznámení s životní situací konkrétního jednotlivce, kterému se chceme věnovat a doprovázet jej.³³

---

²⁹ Srov. Prof. Dr. Stephanie Klein; Dostupné z:

<https://www.unilu.ch/fakultaeten/tf/professuren/pastoraltheologie/mitarbeitende/stephanie-klein/>.

³⁰ Srov. KLEIN, Stephanie; *Erkenntnis und Methode in der Praktischen Theologie*; s. 60-69; In HRUŠKA, Petr; *Úvod do metodologie praktické teologie*; s. 5, 31.

³¹ HRUŠKA, Petr; *Úvod do metodologie praktické teologie*; s. 5.

³² Srov. KNOBLOCH, Stefan; *Was ist Praktische Theologie?*; s. 213.

³³ Srov. HRUŠKA, Petr; *Úvod do metodologie praktické teologie*; s. 5.

Při tomto seznámení bychom se měli zaměřit především na daného jedince a vnímat jeho potřeby a naslouchat mu a umět vzít v úvahu vlastní názory a předsudky, které by mohly správný a dobrý úsudek ovlivnit. Jak píše Hruška, již při tomto kroku bychom měli brát v potaz osobní víru každého člověka, protože právě ona formuje životní příběh každé konkrétní osoby.³⁴

Druhý krok nese název posoudit. Knobloch v německém pojmenování pro tento krok používá slovo Urteilen.³⁵ Podle popisu, který uvádí Hruška, je v tomto kroku důležitým prvkem hlubší porozumění dané situaci, ve které se jedinec, kterému se snažíme věnovat, nachází. Pro lepší porozumění konkrétní situaci, ve které se konkrétní jednatel nachází, je velmi vhodné dát se s daným jedincem do rozhovoru. Takový společný rozhovor může poskytnout nový pohled oběma stranám a přinést tak nové pochopení a umožnit další reflexi situace z různých pohledů. Ani v tomto kroku nesmí však být opomenut prvek víry, která prostupuje metodu ve všech jejích krocích. Jiné názvy, které lze použít pro tuto metodu jsou např. reflektovat či porozumět, jak vychází i ze zmíněné charakteristiky tohoto druhého kroku.³⁶

Pro třetí a zároveň poslední krok této metody je používán výraz jednat. I pro tento krok existuje německý ekvivalent pojmenování, který lze najít u Knoblocha. Tím ekvivalentem je termín Handeln.³⁷ V rámci tohoto třetího kroku bychom měli dospět k novým způsobům, jak žít v situaci, kterou prožívá jedinec, kterému se věnujeme. Měli bychom v tomto kroku nabídnout danému jedinci možnosti, jak on sám může proměnit svůj každodenní život, změnit své životní podmínky a posílit svou víru. I tento krok má další možná pojmenování, jakými jsou např. navrhovat, proměňovat či konat. Opět tato pojmenování mohou vycházet z charakteristiky celého kroku.³⁸

---

³⁴ Srov. HRUŠKA, Petr; *Úvod do metodologie praktické teologie*; s. 5.

³⁵ Srov. KNOBLOCH, Stefan; *Was ist Praktische Theologie?*; s. 215.

³⁶ Srov. HRUŠKA, Petr; *Úvod do metodologie praktické teologie*; s. 5.

³⁷ Srov. KNOBLOCH, Stefan; *Was ist Praktische Theologie?*; s. 219.

³⁸ Srov. HRUŠKA, Petr; *Úvod do metodologie praktické teologie*; s. 6.

Díky této metodě v celé její komplexnosti bychom měli být schopni porozumět a chápat situaci konkrétního jednotlivce, kterému se chceme věnovat či mu nějak pomoci a nabídnout mu možné postupy, jak změnit či zlepšit svůj všední život. O této metodě se zmínil i papež Jan XXIII. ve své encyklice *Mater et magistra*, kde ji popsal jako vhodnou metodu pro předávání sociální nauky církve mladým lidem.³⁹

1.2.2 Regelkreismodel Rolfa Zerfaße

Metoda, kterou vytvořil emeritní profesor německé univerzity ve Würzburgu⁴⁰ Rolf Zerfaß, nese název Regelkreismodel. O této metodě se zmiňují Knobloch i Hruška. Knobloch o této metodě píše ve stejné kapitole, jako o předchozí zmíněné metodě v německém jazyce zvané *Sehen-Urteilen-Handeln*.⁴¹ Hruška metodu zmiňuje ve stejném příspěvku jako předchozí metodu.

Tato metoda už je směřována více na praktické využití pastorální teologie. Vychází z Cardijnovy metody trojkroku vidět-posoudit-jednat, která byla charakterizována výše, ale je zároveň více objektivní a používá vědecké nástroje v jednotlivých krocích. Takovým vědeckým nástrojem, který je používán v první fázi a používá jej i Zerfaß, je situační analýza, která je využívána v sociálních vědách. Dalším krokem, v modelu této metody, charakterizovaným Zerfaßem je spojení výsledků získaných z analýzy s tradicí, která provází konkrétního jedince a jeho životní situaci. Po tomto propojení je možné ve třetí fázi nabídnout tomu jedinci, kterému se skrze tuto metodu věnujeme, nové možnosti, jak ovlivnit svou vlastní životní situaci.⁴²

---

³⁹ Srov. HRUŠKA, Petr; *Úvod do metodologie praktické teologie*; s. 6.

⁴⁰ Srov. Prof. em. Dr. Rolf Zerfaß: Lehrstuhl für Pastoraltheologie; Dostupné z: <https://www.theologie.uni-wuerzburg.de/en/institute-lehrstuehle/prak/lehrstuhl-fuer-pastoraltheologie/lehrstuhlteam/prof-em-dr-rolf-zerfass/>.

⁴¹ Srov. KNOBLOCH, Stefan; *Was ist Praktische Theologie?*; s. 202-205.

⁴² Srov. HRUŠKA, Petr; *Úvod do metodologie praktické teologie*; s. 7.

1.3 Pastorage

Pastorační činnost je velice často chápána jako činnost, kterou provozují pouze kněží či jiní duchovní. Je to dáno výrazem, který se pro toto povolání hojně používá. Tím slovem je latinský výraz *pastor*, který v překladu znamená pastýř.⁴³ Je pravda, že kněží vykonávají pastorační činnost. Ve smyslu pastorační činnosti vykonávané kněžími nebo jinými duchovními představiteli křesťanských církví, je obsahem pastorage mimo jiné např. udílení svátostí.

Aleš Opatrný však ve své knize zmiňuje ještě jiné možné vysvětlení pastorage. Vychází zde z apoštolské adhortace Jana Pavla II., která již byla zmiňována v předchozí části kapitoly. Svátý otec zde pastoraci popisuje jako „podíl na milosrdné lásce Ježíše Krista.“⁴⁴ S přihlédnutím k popisu pastorage papežem Janem Pavlem II. nelze brát tuto činnost pouze jako církevní činnost, protože podle křesťanské víry láska Ježíše Krista je pro každého člověka, tedy i pastorage jako podíl na této lásce je pro kohokoliv.⁴⁵ Kromě tohoto pojetí pastorage, jaké dokládá papež Jan Pavel II., můžeme u Aleše Opatrného nalézt i pojetí pastorage v širším slova smyslu. Pastorační činností v širším smyslu slova může podle Opatrného být cokoliv, co konkrétního jedince směřuje během jeho životní cesty k hlavnímu cíli, kterým, podle popisu Opatrného, je Bůh a jeho milosrdná láska, kterou lidem projevil skrze svého syna Ježíše Krista. Toto pojetí se dá jako pastorační činnost chápat pouze za předpokladu, že ten daný jedinec, kterému se skrze pastoraci chceme věnovat, přijímá Boha dobrovolně a ve vší svobodě, pokud je mu otevřený a není k víře nijak nucen.

Pastorage ve svém obsahu reaguje na životní situace konkrétních jedinců, proto musí zároveň brát ohled na neustále se proměňující životní podmínky daných jednotlivců, ale i na celkové sociální, historické a kulturní podmíněnosti celé společnosti, ve které jednotlivci žijí.⁴⁶

---

⁴³ Srov. KŘIŠŤAN Alois; *Praktická teologie, pastorage a sociální práce - mezioborové souvislosti*; In MARTINEK, Michael; *Praktická teologie pro sociální pracovníky*; s. 20.

⁴⁴ OPATRŇÝ, Aleš; *Pastorální teologie pro laiky*; s. 13.

⁴⁵ Srov. Tamtéž; s. 47.

⁴⁶ Srov. Tamtéž; s. 13-16.

V rámci pastorační činnosti se ti, kdo s jejími metodami pracují, nemusí věnovat pouze věřícím křesťanům, ale mohou se na ně obrátit i jedinci, kteří s vírou nemají zkušenost nebo ji živě nepraktikují. Ať už pastorační pracovník má na starost křesťana, který svou víru žije, či ateistu nebo hledajícího jedince, který se snaží najít správnou životní cestu, vždy je třeba mít v úmyslu takové pastorační jednání s daným jedincem, které jej považuje za obraz Boží, tak jak byl člověk Bohem stvořen. Člověk po svém stvoření byl nakažen hříchem, proto pastorační činnost má za úkol také osvobodit člověka od vlivu zla a dovést jej k nové cestě.

Mimo těchto pojetí inspirovaných Biblií a křesťanskou vírou nabízí Opatrný ještě jedno možné vysvětlení pojmu pastorače vycházející z antropologie jako vědy o člověku. Vzhledem k dnešní různorodosti názorů, je nutné opírat se v pastorační činnosti nejen o víru, ale i o životní názory daného jedince, které se mnohdy nemusí shodovat s názory pastoračního pracovníka. Nejde jen o názory na to, kdo je člověk, jak byl stvořen, zda je jen tělesná smrtelná schránka s nesmrtelnou duší nebo je celý stvořen jako obraz Boží, tedy jeho smrtelnost se netýká ani těla. Jde i o názory ohledně posmrtného života a cíle člověka, kam směřuje, jestli se snaží zanechat zde nějaký svůj odkaz či věří v posmrtný život a jeho cíl tedy přesahuje jeho životní cestu do transcendentna.⁴⁷

Celé vysvětlení nabídnuté Opatrným se dá shrnout těmito slovy: „...zásadním východiskem každé pastorační práce má být úcta k člověku jako k osobě a to Bohem stvořené, dále láska k Bohu a člověku ve smyslu velkého přikázání lásky a pohled na člověka s perspektivou vzkříšení.“⁴⁸

Několik různých možností, jak chápat pastorači, můžeme nalézt také v knize Michaela Martinka, která již byla vícekrát citována výše. Do této publikace přispělo několik různých autorů mj. i salesián Alois Křišťan, kterého jsem již citovala v předchozích částech. Křišťan v této knize, na které se podílel, nabízí následující možnosti, jak rozumět pastorační činnosti.

---

⁴⁷ Srov. OPATRŇY, Aleš; *Pastorální teologie pro laiky*; s. 15-17.

⁴⁸ Tamtéž; s. 17.

První možností, jak chápat pojem pastorační práce podle charakteristiky Křišťana, je evropské pojetí, které ještě následně můžeme rozdělit na dvě konkrétnější vyjádření. Evropské pojetí je možné dělit na užší a širší. Obě pojetí se dají rozlišit podle stránek osobnosti, kterým se ve svém obsahu věnují. Úzce zaměřená pastorační práce se soustředí hlavně na duchovní stránku osobnosti člověka, zatímco široce zaměřená pastorační práce se zaobírá člověkem jako celkem, tedy všemi stránkami jeho osobnosti.

Druhou možností, jak lze chápat pojem pastorační práce, je anglosaské pojetí, které je možné pojmenovat také *pastoral care* neboli pastorační péče. I toto pojetí lze rozdělit na dvě konkrétnější vyjádření. Dalo by se říct, že i toto pojetí lze dělit na užší a širší. První pojetí je pastorační péče církve zaměřená na ty, kdo navštěvují danou farnost nebo církevní komunitu. Druhé pojetí se prostřednictvím povolání, která se řadí mezi tzv. pomáhající profese (např. sociální pracovníci či vychovatelé), soustředí na celkový prospěch člověka v jeho osobním i sociálním neboli společenském životě. Toto pojetí pastorační práce se odehrává v procesu výchovy a vzdělávání neboli v rámci edukace.⁴⁹

Z těchto nabídnutých možností, jak chápat pojem pastorační práce, jsem odvodila své pojetí tohoto pojmu. Podle mého názoru je tedy pastorační práce činností, kterou mohou vykonávat kněží i laici (jako jsou např. sociální pracovníci nebo pedagogové volného času), je to činnost, prostřednictvím které se pracovník snaží pomoci v těžké či složité životní situaci svému svěřenému jedinci. Tato činnost vychází z křesťanské víry, ale není podle mého mínění určena jen pro ty, kteří ve víře vyrůstají nebo ji nějakým způsobem žijí. Podle mého názoru se pastorační činnosti může účastnit kdokoli, kdo chce najít nový způsob, jak zvládat svou životní situaci a chápe, že se v takových chvílích nemusí spoléhat jen na sebe a na své blízké, ale i na Boha, na kterého se křesťané obracejí především, když je něco tíží. Pokud to tedy shrnu, tak podle mého mínění je pastorační práce činností, která se může odehrávat v jakémkoli prostředí a jejím hlavním cílem je nabídnout jedinci, který se této činnosti účastní, nové možnosti, novou cestu, nový způsob, jak prožívat svůj životní příběh a ukázat těm, kdo nežijí ve víře, že jsou i jiné možnosti, a že tyto nové možnosti jsou dobré.

---

⁴⁹ Srov. KŘIŠŤAN Alois; *Praktická teologie, pastorační práce a sociální práce - mezioborové souvislosti*; In MARTINEK, Michael; *Praktická teologie pro sociální pracovníky*; s. 20-21.

Pastorační práce má dvě hlavní stránky, které je třeba při jejím vykonávání zohlednit. Těmito aspekty, jak lze také jinak nazvat důležité stránky pastorační činnosti, jsou osobní a sociální aspekty. Podle křesťanské víry každý člověk žije ve společenství a je jeho součástí, nikoliv pouze bezvýznamným jedincem. Proto je třeba tyto dva aspekty při pastorační práci zohlednit. Od těchto aspektů je také možné odvíjet cíle pastorační práce. Každý aspekt má svůj vlastní cíl, ale podle mého mínění je možné tyto cíle považovat za cíle pastorační práce.⁵⁰

První aspekt, jak už bylo zmíněno, je označován jako osobní. Jeho hlavním úkolem neboli cílem, na který se soustředí, je víra každého jednotlivého člověka a nabídka pomoci, pokud se daný jedinec nachází v těžkých životních situacích či jiných nesnázích.

Druhý aspekt je označován jako sociální. Tento aspekt může být chápán ze dvou hledisek. Zaprvé může znamenat předávání a společný život z víry a nabídku pomoci v nelehkých životních podmínkách pro celé lidské společenství nebo zadruhé může být zaměřen na menší společenství jako je rodina či farní komunita.⁵¹

Kromě těchto aspektů, které je třeba při pastorační činnosti zohlednit, je nutné také zmínit další okolnosti, které na pastorační činnost a její průběh mají vliv. V následující části bude zmíněno, kdo může pastorační práci vykonávat, pro koho je pastorační práce určená neboli komu se skrze ni pastorační pracovníci věnují, jaké prostředky při své práci využívají a jakým způsobem se svým klientům věnují.⁵²

Nejprve tedy nastíním, kdo pastorační práci vykonává a pro koho je určená. Jak už bylo řečeno, slovo pastor znamená pastýř. V římskokatolické církvi je za pastýře považován biskup či kněz, který má na starost správu přidělené církevní obce a její společenství. Kromě kněží, kteří spravují farnosti, mohou pastorační činnost vykonávat také další kněží, i když nemají na starost konkrétní farnost, dále mohou pastorační práci uskutečňovat jáhni, ale také pověření laici, řeholníci či pastorační asistenti nebo

---

⁵⁰ Srov. OPATRŇÝ, Aleš; *Pastorální teologie pro laiky*; s. 47.

⁵¹ Srov. Tamtéž; s. 48.

⁵² Srov. Tamtéž.

dokonce samotní věřící, pokud chápeme pastorační práci jako podíl na milosrdné lásce Ježíše Krista. Ať už tuto činnost vykonává kdokoli ze zmíněných možných pracovníků, je vždy určena komukoliv bez ohledu na to zda je věřící či nikoliv. Pouze ji daný člověk musí přijímat sám a ze své vůle, nesmí být k účasti na pastorační práci přinucen. Takto jsou popisováni pastorační pracovníci a pastorační jedinci v knize Aleše Opatrného.⁵³ Podle mého názoru se na pastorační práci může podílet kdokoli, kdo má vztah k Bohu a chce pastorační práci pomoci najít nové způsoby prožívání jeho životní cesty. Pastorační práce nemusí být věřící, jen je vhodné i pro vzájemnou důvěru mezi účastníkem a pracovníkem, aby případné cesty, které souvisejí s křesťanskou vírou, přijímal dobrovolně a nebyl k jejich zosobňování nucen.

Nyní se zaměřím na to, jaké prostředky jsou při pastorační práci využívány a jakými způsoby pastorační pracovníci se svými svěřenými jedinci pracují. Pastorační činnost lze provádět mnoha způsoby a má řadu různých obsahových typů, které se řadí do kategorie pastorační činnosti. V případě vysvěcených osob, jako jsou jáhni, kněží a biskupové jde např. o udílení svátostí a slavení bohoslužeb. V současné době je ale důležité brát zřetel také na osobní vztah pastoračního pracovníka s jemu svěřeným jedincem, který nelze nahradit hromadnými pastoračními akcemi. Důležitým prostředkem, který je zásadní pro pastorační práci vycházející z křesťanské víry, je evangelium a Boží slovo. Pokud by se pastorační práce od evangelia oprostila, stala by se z ní přínosná pomoc podobná sociální práci, ale bez duchovního zaměření, kterým je pastorační činnost charakteristická. Není však vyloučeno použití metod a prostředků sociálních věd v rámci pastorační práce. Pastorační činnost čerpá ze sociálních věd, a proto se metody pastorační práce mohou prolínat s metodami používanými v sociálních vědách.⁵⁴ Blíže přiblížím metody pastorační práce v následující části.

---

⁵³ Srov. OPATRŇÝ, Aleš; *Pastorační teologie pro laiky*; s. 48-49, 59-64.

⁵⁴ Srov. Tamtéž; s. 49-50.

1.4 Metody a prostředky pastorační práce

V této části se budu věnovat možným metodám pastorační práce. Vybrala jsem takové, které podle mého názoru jsou nejvíce známé nebo se dají snadno propojit s pedagogikou volného času, čemuž je věnována poslední kapitola.

1.4.1 Vidět-posoudit-jednat

První metodou, kterou využívá pastorační práce, je metoda vycházející z pastorální teologie. Metoda Josepha Cardijna vidět-posoudit-jednat. Tato metoda již byla podrobně popsána v předchozí části. Její použití v rámci pastorační práce se v obsahu jednotlivých kroků nijak moc nemění. Metoda byla původně vytvořena pro praxi, pro pastorační činnost, v rámci které se Cardijn věnoval mladým dělníkům v Belgii a snažil se je naučit, jak nalézt svou správnou cestu a své životní povolání. Tato metoda je dnes používána v pastorační praxi nejčastěji a je považována za velmi snadno praktikovatelnou. Michal Opatrný to ve svých skriptech dokládá na následujícím příkladu: „Vidět: Děti a mladí se ve farnosti „necítí“; posoudit: je třeba se jim věnovat, ovšem tak, aby se i oni stávali subjekty pastorační práce; jednat: zavedou se dětské mše, do kterých se mládež zapojí jako spolupracovníci faráře a katechetky.“⁵⁵ Tento příklad je pro použití metody ve farnostech, ale dle mého názoru se tato metoda dá využít v jakémkoli pastoračním prostředí.⁵⁶

1.4.2 Kriteriaologie-kairologie-praxeologie

Další metodou, kterou jsem vybrala jako dle mého názoru důležitou pro pastorační činnost, je metoda, která na první pohled se může zdát podobná první zmíněné metodě Cardijna, ale není tomu tak. Metoda je označována Kriteriaologie-kairologie-praxeologie a vymyslel ji rakouský teolog a žák Karla Rahnera Paul Michael Zulehner.⁵⁷ Tuto metodu můžeme též najít v příspěvku Hrušky⁵⁸ či v knize Knoblocha v kapitole

---

⁵⁵ OPATRNÝ, Michal; *Přehled metod pastorační práce: Skriptum k předmětu Speciální okruhy pastorační práce*; s. 7.

⁵⁶ Srov. Tamtéž; s. 5-7.

⁵⁷ Srov. Paul M. Zulehner; Dostupné z: <http://www.zulehner.org/site/vita>.

⁵⁸ Srov. HRUŠKA, Petr; Úvod do metodologie praktické teologie; s. 8.

věnované metodám pastorální teologie.⁵⁹ I tato metoda tak vychází z pastorální teologie, ale je využívána zároveň pro pastorační praxi. Zulehnerova metoda je složena ze tří kroků stejně jako Cardijnova. Prvním krokem metody P. M. Zulehnera je krok zvaný kriteriologie. Během něj jde především o nalezení a určení správných kritérií nebo jinak řečeno cílů, podle kterých se pak odvíjí následující kroky. V křesťanské nauce tato kritéria vycházejí především z Písma svatého neboli z Bible. Druhý krok je nazýván kairologie. Občas bývá tento krok připodobňován k prvnímu kroku v Cardijnově metodě, ale zde je používán až jako druhý. Kairos je řecké označení pro čas, který je právě teď příhodný. V tomto druhém kroku se tedy zjišťuje, který okamžik, který příhodný čas je důležitý a vhodný pro naplnění kritérií a cílů stanovených v prvním kroku. Po tomto určení následuje krok třetí a poslední zvaný praxeologie, kde dochází k návrhu nových možností, nové praxe, kterou daný jednotlivec svěřený pastoračnímu pracovníkovi může začít žít.⁶⁰

1.4.3 Pastorační rozhovor

Následující prostředky popisuje Aleš Opatrný v příspěvcích na webových stránkách věnovaných pastoraci. Prvním prostředkem, který je zde Opatrným zmíněn, je pastorační rozhovor. Při takovém rozhovoru je nejdůležitějším prvkem důvěra, která by měla být nastolena mezi pastoračním pracovníkem a jemu svěřeným jedincem. Daný konkrétní jednotlivec by měl během tohoto rozhovoru být přesvědčen, že v pastoračním pracovníkovi našel oporu a že na svou životní situaci již není sám. Tím hlavním, na koho by se ale měl pastorovaný jedinec obrátit je Bůh, ale ne vždy je člověk, který je subjektem pastorační práce, věřící a proto není cesta k Bohu jako hlavnímu důvěrníkovi jednoduchá. Tato metoda je na delší dobu, resp. na více setkání, protože získat důvěru k většinou cizímu člověku a otevřít se a svěřit se se svými problémy, je tzv. „běh na dlouhou trať“. Během rozhovoru je důležité dbát na správně kladené otázky, tak aby se pastorovaný necítil ohrožený či nějakým způsobem dotčený, ale zároveň, aby byly správně pochopeny a aby měl dotázaný jedinec dostatek času na ně odpovědět. Občas se

---

⁵⁹ Srov. KNOBLOCH, Stefan; *Was ist Praktische Theologie?*; s. 195-219.

⁶⁰ Srov. OPATRŇÝ, Michal; *Přehled metod pastorační práce: Skriptum k předmětu Speciální okruhy pastorační práce*; s. 8.

může stát, že i pastorační pracovník dostane otázku ze strany svého svěřeného jedince. Pokud k tomu dojde, není nutné podat pastorovanému dlouhé povídání typu přednášky, ale není ani dobré otázku zjednodušovat a vyhýbat se odpovědi nebo ji zesměšňovat. Ideálně by měl pastorační pracovník odpovědět tak, aby pastorovaný jedinec se případně mohl dozeptat na další podrobnosti nebo mu odpověď přišla uspokojující a přinesla mu podněty k zamyšlení. Během pastoračního rozhovoru se většinou nedá vynechat téma víry daného jedince. Ač je víra východiskem pastorační činnosti, není nutností, že pastorovaný je věřící, proto je třeba rozhovor v této otázce vést tak, aby to bylo vhodné pro jakéhokoliv jedince ať už věřícího či nikoliv. Rozhovor je v základu metodou individuálních setkání, ale může být používán i pro setkání menších společenství.⁶¹

1.4.4 Exercicie, pout', pobyt na klidném duchovním místě

Dalšími prostředky či možnostmi, jak v rámci pastorační činnosti se svěřenými jedinci pracovat jsou exercicie neboli duchovní cvičení, poutě na posvátná místa či klidný, meditující pobyt v kláštorech. Duchovní cvičení jsou vhodnou metodou pro jednotlivce, kteří hledají novou cestu, kteří chtějí změnit svůj dosavadní postoj k vlastní životní situaci. Nejsou vhodná pro ty jedince, kteří mají problémy psychické podstaty. U takových jedinců je riziko vzniku ještě závažnějších potíží. Další možnou metodou jsou poutě ať už na česká poutní místa či zahraniční. Tato možnost je doporučována jednotlivcům, kteří jsou pevně rozhodnutí, že se se svými těžkostmi chtějí rozloučit a chtějí se posunout dál na své životní cestě. Není vhodná pro ty, kteří chtějí jít na pout' jen z toho důvodu, aby nemuseli učinit rozhodnutí, kterým se nevyhnou, a která právě odkládají. Poslední metodou, kterou zde zmíním, je klidný, meditující pobyt v klášteře. Pobyt v klášteře či v jiném prostředí, které danému jedinci přinese duchovní oporu, je občas pastorovanými přímo vyžadovaný, pokud jsou sami zvyklí, že na řešení svých životních těžkostí potřebují klid a inspirující duchovní prostředí.⁶²

---

⁶¹ 3. Pastorační rozhovor jako základní forma pastorační péče; Dostupné z: <https://www.pastorace.cz/tematicke-texty/3-pastoracni-rozhovor-jako-zakladni-forma-pastoracni-pece>.

⁶² 4. Jiné metody pastorační pomoci a péče; Dostupné z: <https://www.pastorace.cz/tematicke-texty/4-jine-metody-pastoracni-pomoci-a-pece>.

1.5 Typy institucí, ve kterých se může odehrávat pastorační činnost

V této poslední části první kapitoly bych ráda nastínila možné typy institucí, v jejichž rámci se může odehrávat pastorační činnost. Vybrala jsem instituce, které jsou zřizované církví nebo s církví nějakým způsobem spolupracují. Zásadními institucemi jsou podle mého názoru farnosti, církevní školy, pastorační centra či charity. Každý typ instituce zde bude konkrétněji charakterizován.

1.5.1 Farnost

Prvním typem instituce, který zde zmíním, je farnost. Podle definice Kodexu kanonického práva lze farnost popsat tímto způsobem: „Farnost je určité, natrvalo zřízené společenství křesťanů v místní církvi, svěřené pod vedením diecézního biskupa do pastorační péče faráři, jako jejímu vlastnímu pastýři.“⁶³ Kodex ještě dále udává, že „farnost má zpravidla územní charakter, čili zahrnuje všechny křesťany určitého území.“⁶⁴ Podle Aleše Opatrného je farnost nejznámějším typem instituce pro věřící římskokatolického vyznání. I on zmiňuje rozdílnost členů farního společenství, od které se dále odvíjí rozdílnost v potřebách konkrétních jednotlivců, kteří mají být v rámci farního společenství pastorováni. Hlavním obsahem pastoračních činností vykonávaných ve farnostech je naplnění základních funkcí církve, jak jsou popsány na prvních stranách této kapitoly. Farnost jako společenství by měla mezi sebe přijímat kohokoliv, kdo chce do konkrétního společenství patřit a vyznává stejnou víru jako ostatní členové společenství.⁶⁵

1.5.2 Církevní školy

Dalším typem instituce nebo prostředí, kde se může odehrávat pastorační činnost, jsou církevně zřizované školy. Mohou to být školy mateřské pro děti ve věku od tří, v některých případech i od dvou do šesti nebo sedmi let, dále školy základní pro děti a mladé dospívající od šesti nebo sedmi do čtrnácti až šestnácti let. Církví zřízené mohou být ale i školy střední nebo gymnázia a vysoké či vyšší odborné školy.

---

⁶³ CIC 515 §1.

⁶⁴ CIC 518.

⁶⁵ Srov. OPATRŇY, Aleš; *Pastorální teologie pro laiky*; s. 67, 69, 72.

V rámci své práce se soustředím na pastorační činnosti v Plzni. V krajském městě Plzeň existuje církev, konkrétně Biskupství plzeňským, zřízená Mateřská škola kardinála Berana⁶⁶, dále Církevní základní a střední škola, což je jedna společná instituce⁶⁷ a také víceleté Církevní gymnázium⁶⁸. V České republice pak v Praze existuje JABOK, což je vyšší odborná škola se sociálně-pedagogickými a teologickými obory, kterou zřizuje kongregace salesiánů dona Boska⁶⁹ patřící mezi řády a kongregace zřizované římskokatolickou církví a dále ve Svatém Jáně pod Skalou u Berouna ve Středočeském kraji existuje církev, konkrétně Arcibiskupství pražským, zřizovaná Vyšší odborná škola pedagogická.⁷⁰

1.5.3 Pastorační centra

Dalším možným typem institucí, kde se odehrávají pastorační činnosti, jsou přímo pastorační centra. Jejich náplň činnosti se liší podle každého jednotlivého konkrétního centra. Některá centra jsou zaměřena především jako ubytovací zařízení a nabízejí ubytování pro rodiny s dětmi na kratší pobyty nebo pro malá společenství na duchovní cvičení. Příkladem takového pastoračního centra, které nabízí především ubytovací možnosti, je Pastorační centrum v Horní Blatné v Plzeňské diecézi.⁷¹ Jiným typem pastoračních center jsou taková centra, která se v rámci svých aktivit věnují rozvoji víry těch, kdo ta daná centra navštěvují nebo nabízejí pro své klienty rozličné vzdělávací kurzy. Mezi taková centra můžeme řadit například Pastorační centrum sv. Tomáše v Dobříši⁷² nebo Pastorační centrum Arcidiecéze pražské.⁷³

---

⁶⁶ Srov. *Mateřská škola kardinála Berana Plzeň* [online]; Dostupné z: <http://www.mskb.cz/>.

⁶⁷ Srov. *Církevní ZŠ a SŠ Plzeň* [online]; Dostupné z: <http://cisplzen.cz/>.

⁶⁸ Srov. *Církevní gymnázium Plzeň* [online]; Dostupné z: <https://cirkevni-gymnazium.cz/>.

⁶⁹ Srov. *JABOK: Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická* [online]; Dostupné z: <https://www.jabok.cz/cs>.

⁷⁰ Srov. *Svatojánská kolej: Vyšší odborná škola pedagogická* [online]; Dostupné z: <https://www.svatojanskakolej.cz/>.

⁷¹ Srov. *Pastorační centrum Horní Blatná*; Dostupné z: <https://www.bip.cz/cs/pastoracni-centrum-horni-blatna>.

⁷² Srov. *Pastorační centrum sv. Tomáše*; Dostupné z: <http://mestodobris.cz/pastoracni-centrum-sv-tomase/os-5840>.

⁷³ Srov. *Pastorační středisko*; Dostupné z: <http://www.apha.cz/ps>.

Výjimkou je dle mého názoru Pastorační centrum Skvrňany v Plzni, které společně spravují Kongregace Dcer Panny Marie Pomocnice a Salesiáni dona Boska. Činnost tohoto centra navazuje ve svém obsahu na aktivity střediska volného času,⁷⁴ které sídlí ve stejné budově jako pastorační centrum a také jej spravují sestry salesiánky, jak se jinak říká řádovým sestrám z Kongregace Dcer Panny Marie Pomocnice. Shodují se ale s pražským a dobříšským centrem v charakteru svých aktivit, které mají vzdělávací obsah s náboženskou tematikou.

1.5.4 Charita

Posledním typem instituce, který uvádím, kde se může odehrávat pastorační činnost, jsou charity. Charitativní činnost naplňuje církev ve své diakonické funkci, která je zároveň jedním z bodů osnovy pastorální teologie. Pavel Ambros ve své knize píše, že hlavními úkoly, které jsou náplní činnosti charity, jsou tyto: „podněcovat ke službě, zveřejňovat skutečný stav věcí, formace spolupracovníků, koordinace činností, prohlubovat citlivost k sociální bídě a nouzi, integrovat různé iniciativy do života církve.“⁷⁵

Toto jsou tedy typy institucí, které podle mého mínění jsou těmi nejdůležitějšími, ve kterých se odehrává pastorační činnost. V těchto institucích se pastorační činnost může odehrávat i ve volném čase pastorovaných jedinců, pokud to oni sami vnímají jako volnočasovou aktivitu. Charakteristika volnočasových aktivit je popsána v následující kapitole.

---

⁷⁴ Srov. Pastorační centrum Skvrňany: O nás; Dostupné z: <https://www.fma.cz/o-nas/nase-aktivita/pcs/onas/>.

⁷⁵ AMBROS, Pavel; *Základní služby církve v české sekulární společnosti: kerygma/martyria, leitourgia, diakonia*; s. 191.

2 Pedagogika volného času

V této kapitole se zaměřuji na pedagogiku volného času jako vědní disciplínu, která poskytuje prostředky a metody, které by se mohly využít i pro pastorační práci. Kromě obecné charakteristiky tohoto oboru zde také představím cíle, funkce a zásady pedagogiky volného času a dále pak také typy činností, které mohou být náplní volného času a instituce, ve kterých se mohou tyto činnosti odehrávat. A kromě typických činností pro volnočasovou sféru bude uvedeno něco i o hlavních činnostech v životě každého člověka.

2.1 Charakteristika pedagogiky volného času

Pedagogika volného času je podobor nebo jinak řečeno disciplína pedagogiky zaměřená na výchovu a vzdělávání ve volném čase. Konkrétně se soustředí na pojetí, cíle, organizace a instituce, kde edukace ve volném čase probíhá. Jejím hlavním úkolem je naučit především děti, jak v rámci jejich možností mohou využívat volný čas a to pokud možno aktivním způsobem a ne jen pasivně sedět u televize nebo počítače.

Pro pochopení toho, čím se pedagogika volného času opravdu zabývá, je třeba také blíže vymezit pojem volný čas. Volný čas se dá definovat různě. V publikacích Vážanského, Kaplánka a Knotové lze najít negativní a pozitivní vymezení pojmu volný čas.

Vážanský definuje tato dvě vymezení následujícím způsobem: Negativní vymezení pojmu volný čas vychází ze vztahu volného času a práce. V tomto ohledu se shoduje s Kaplánkem.⁷⁶ Vážanský ale definuje negativní vymezení jako čas, který zbývá po vykonání pracovní činnosti, úkonů v domácnosti a po naplnění všech základních potřeb člověka. Pozitivní vymezení je pak podle vysvětlení uvedeného u Vážanského časem, kdy je člověk svobodný a může tak realizovat své záliby a věnovat se svým koníčkům

---

⁷⁶ Srov. KAPLÁNEK, Michal; *Čas volnosti - čas výchovy: pedagogické úvahy o volném čase*; s. 24.

a jiným činnostem, které si sám zvolí. U tohoto vymezení se Vážanský s Kaplánkem⁷⁷ opět shodují.⁷⁸

Kaplánek vychází při negativním vymezení pojmu volný čas také ze vztahu volného času a práce, ale na rozdíl od Vážanského už k práci nepřidává žádné další časové úseky, takže toto vymezení definuje jen jako volno od práce. Časové úseky zmiňované Vážanským jsem popsala již v jeho pojetí negativního vymezení volného času o několik řádků výše a je jimi myšlen např. úsek věnovaný základním biologickým potřebám nebo doba, kdy se věnujeme nutným povinnostem v domácnosti.

Kaplánek kromě negativního a pozitivního vymezení pojmu volný čas nabízí ještě několik dalších možných pojetí tohoto pojmu. Jedním z nich je rozdělení volného času na širší a užší pojetí. Zde vychází Kaplánek z německé publikace *Lexikon für Pädagogik* Heinricha Rombacha⁷⁹. Volný čas v širším smyslu v sobě zahrnuje kromě samotného volného času i čas spánku, čas určený k naplnění základních fyziologických potřeb, ale i čas, který člověk stráví cestou do práce. V užším smyslu jde pouze o volný čas bez jakýchkoli dalších časových úseků navíc. Těmito úseky jsou myšlena údobí během dne, kdy člověk musí dělat činnosti jako třeba úklid v domácnosti, naplnění fyziologických potřeb apod. Jiné podobné dělení vychází z pojetí Wolfganga Nahrstedta na které Kaplánek odkazuje⁸⁰.

Nahrstedt dělí čas v několika fázích. Nejprve na čas bdělosti a čas spánku. Čas bdělosti po té dělí na čas práce a volný čas. Kaplánek pak ještě upřesňuje Nahrstedtův pojem volný čas a to na pojem polovolný čas, se kterým původně přišel francouzský sociolog Dumazedier a kterým je myšlen čas určený k fyziologickým potřebám a spojený například s cestou do práce a na pojem vlastní volný čas, se kterým může člověk nakládat dle vlastního uvážení a může jím disponovat, proto se mu říká

---

77 Srov. KAPLÁNEK, Michal; *Čas volnosti - čas výchovy: pedagogické úvahy o volném čase*; s. 24.

78 Srov. VÁŽANSKÝ, Mojmir a SMĚKAL, Vladimír; *Základy pedagogiky volného času*; s. 23-24.

79 Srov. ROMBACH, Heinrich; *Lexikon für Pädagogik*; s. 26-27; In KAPLÁNEK, Michal; *Čas volnosti - čas výchovy: pedagogické úvahy o volném čase*; s. 25.

80 Srov. KAPLÁNEK, Michal; *Čas volnosti - čas výchovy: pedagogické úvahy o volném čase*; s. 25.

disponibilní čas. Tento termín jako první použil německý sociolog Karl Marx ve své knize *Základy kritiky politické ekonomie*.⁸¹

Knotová vychází ve své publikaci z vymezení pojmu volný čas vůči práci a to tak, jak to uvádí ve své publikaci Vážanský. V obou případech (negativní i pozitivní vymezení pojmu volný čas) se s Vážanským shoduje, takže není třeba její definici zde ještě uvádět.⁸²

Kromě těchto různých možných způsobů definice pojmu volný čas, můžeme použít i definici, kterou uvádí Bezoušková: „Doba, která zbývá po splnění povinností, oblast naší svobodné volby.“⁸³ Tato definice by se dala ve své první polovině zařadit do kategorie negativního vymezení pojmu volný čas, ale ve své druhé polovině náleží spíš do kategorie pozitivního vymezení volného času.

Náplní volného času může ve své podstatě být cokoli, jakákoliv činnost, kterou má daný jedinec rád, nikdo jej nemusí nutit k jejímu vykonávání a on je po jejím uskutečnění naplněn radostí a uspokojením. Takováto činnost závisí také na zálibách jedince, na jeho životním stylu a na hodnotách, které uznává. Leckdy se může stát, že co je pro někoho činností povinnou, může pro druhého být činností dobrovolnou či dokonce zálibnou. Někdo by se mohl domnívat, že do činností ve volném čase patří spánek, hygiena a jídlo, ale není tomu tak. Tyto činnosti, jak bylo uvedeno již výše, spadají do volného času pouze v případě, že mluvíme o širším pojetí volného času. Do užšího pojetí tyto činnosti nepatří. I proto se negativní definici volného času říká jinak residuální, neboli zbytková, protože jde o volný čas, který nám zbyde po odečtení dalších, méně či více povinných činností. Činnosti, které by podle Bezouškové měly do volného času patřit, jsou rekreace, odpočinek, zábava, zájmové činnosti, dobrovolné vzdělávání, či společensky prospěšná činnost.

---

⁸¹ Srov. KAPLÁNEK, Michal; *Čas volnosti - čas výchovy: pedagogické úvahy o volném čase*; s. 24-26.

⁸² Srov. KNOTOVÁ, Dana; *Pedagogické dimenze volného času*; s. 31-32.

⁸³ BEZOUŠKOVÁ, Eva; *Pedagogika volného času*; s. 15.

Činnosti ve volném čase ovlivňuje velké množství vlivů. Například při trávení volného času v rodinném prostředí děti hodně často napodobují své rodiče, ve škole se mohou děti tzv. „opičit“ po sobě navzájem. Dalším ovlivňujícím prostředím jsou jiné instituce, kde dítě může trávit svůj volný čas. Volný čas tak není u jedinců ovlivňován pouze prostředím, ve kterém se jeho náplň uskutečňuje, ale i druhými lidmi, které v rámci činností ve volném čase můžeme napodobovat, ale zároveň se od nich můžeme něčemu přiučit a situace, ve kterých se s přáteli, vychovateli nebo rodinnými příslušníky ocitneme, nám mohou přinést cenné zkušenosti do života.

Dalšími vlivy, působícími na trávení volného času, jsou sdělovací prostředky a v dnešní době také velmi proslulý internet.

Speciální význam má volný čas u dětí a mladých lidí. Vzhledem k tomu, že je třeba je vychovávat a vzdělávat, je zde zapotřebí alespoň částečné pedagogické ovlivňování trávení jejich volného času. Tímto termínem jsou zamýšleny především dvě věci. Zaprvé, výchova ve volném čase, kdy jde hlavně o naplňování volného času svěřených jedinců takovými aktivitami, které nejsou nežádoucí pro společnost a jsou odpočinkové nebo výchovně vzdělávací. Zadruhé, jde o výchovu k volnému času, díky které by měl vychovávaný jedinec získat základní rozhled ve volnočasových aktivitách a měl by díky ní být schopný nebo by mu měla pomoci umět si vybrat takové aktivity, které jemu osobně poskytnou uspokojení a seberealizaci.⁸⁴

---

⁸⁴ Srov. BEZOUŠKOVÁ, Eva; *Pedagogika volného času* s. 14-16.

2.2 Cíle pedagogiky volného času

Obecný výchovný cíl pedagogiky se měnil od počátku pedagogiky jako vědy až do dnešních dob. Je to dáno tím, že tento cíl se odvíjí od kulturního, historického kontextu dané společnosti, ve které se výchova a vzdělávání uskutečňuje. Vychovávaný a vzdělávaný jedinec by měl odpovídat společenskému ideálu, tedy tomu jak si společnost vzdělané a vychované jedince představuje.⁸⁵

Pedagogika volného času má jako každá jiná vědecká disciplína obecný cíl, od kterého se dále odvíjejí cíle dílčí, ale i ty v sobě stále mohou mít část obecnosti. Proto každý druh aktivity ve volném čase má své specifické cíle, které jsou promyšleny pedagogem při vytváření plánu pro danou aktivitu. Obecný cíl má znění, které vychází z obecného cíle pedagogiky, ale zahrnuje v sobě právě požadavek volného času. Jeho formulací, kterou jsem si odvodila z jiných možných formulací, které jsou zmíněny níže, je: „dosažení relativní samostatnosti jedince ve společnosti“ neboli rozvoj osobnosti a socializace. V rámci tohoto cíle jde v pedagogice volného času o rozvíjení čtyř základních kompetencí, jimiž jsou: sociální kompetence, která zahrnuje navazování kontaktů s druhými lidmi a schopnost kontaktu se společnostmi, kulturní kompetence, kde se jedná o rozvinutí hodnot starajících se o dobro skutků, komunikativní kompetence, která se zabývá sdělováním a chápáním druhých lidí a kreativní kompetence, která má za úkol přinášení nových originálních prvků do společenského i osobního života. Jinou možnou formulací nabízí Tůma: „naučit jedince hospodařit s volným časem, rozumně ho využívat a oceňovat volný čas jako významnou životní hodnotu“.⁸⁶

---

⁸⁵ Srov. BEZOUŠKOVÁ, Eva; *Pedagogika volného času*; s. 6.

⁸⁶ TŮMA, Jiří; *Pedagogika volného času*; s. 15-16.

Od obecného cíle se dále dají formulovat cíle dílčí, kterých může být i více. Od konkrétní formulace, kterou ve své publikaci zmiňuje Tůma, se dají odvodit různé dílčí cíle. Tůma zmiňuje tyto:

- „naučit vychovávané jedince efektivně odpočívat,
- umět volit účinné formy rekreace,
- rozvíjet zájmy, podporovat aktivní zájmy,
- objeovat a rozvíjet specifické schopnosti
- uspokojovat a kultivovat potřeby,
- naučit jedince vhodně využívat dostupných materiálních prostředků pro trávení volného času,
- vést k celoživotnímu vzdělávání“.⁸⁷

Cíle specifické, jak jsem psala již výše, se liší podle konkrétního druhu volnočasové aktivity. Všechny cíle, které se vztahují ke konkrétní aktivitě, musí pedagog promýšlet při plánování dané aktivity a musí brát ohled na podmínky, ve kterých se aktivita bude odehrávat a ty pak v cílech zohlednit. Tyto podmínky se dělí na vnější a vnitřní. Vnějšími podmínkami se myslí prostorová vybavenost, materiály, které budou použity a to jak materiály poskytované institucemi, tak i takové jaké budou mít zrovna u sebe konkrétní jednotlivci. Vnitřními podmínkami jsou myšleny především osobní rozdíly jedinců, kteří se aktivity zúčastní.⁸⁸

---

⁸⁷ TŮMA, Jiří; *Pedagogika volného času*; s. 15-16.

⁸⁸ Srov. Tamtéž.

Kromě zmíněných formulací obecného cíle pedagogiky volného času a z nich vycházejících dílčích cílů, můžeme v jiné literatuře najít další formulace obecného cíle. Například Kaplánek ve své knize *Čas volnosti – čas výchovy* uvádí další možné formulace obecného cíle pedagogiky volného času a odkazuje tak na další autory, kteří se této tematice věnují. Kromě Pávkové, která se ve formulaci obecného cíle i dílčích cílů shoduje s Tůmou, zmiňuje zde Kaplánek také pojetí cíle od Kratochvílové, podle níž je nejdůležitějším bodem pedagogiky volného času „vytváření vhodných podmínek pro zájmovou činnost“, dále například Blažková považuje za cíl pedagogiky volného času „proměňování časových úseků života člověka, které mu umožňují svobodně volit, rozhodovat se a jednat“ a posledním příkladem může být Hájek, který obecný cíl odvozuje od všeobecného cíle vzdělávání.⁸⁹

---

⁸⁹ Srov. KAPLÁNEK, Michal; *Čas volnosti - čas výchovy: pedagogické úvahy o volném čase*; s. 88-92.

2.3 Přístupy, metody, zásady a způsoby pedagogiky volného času

Pedagogika volného času je poměrně nový obor vůči jiným oborům ať už humanitně či přírodovědně zaměřenými. Proto také stále vznikají nové přístupy, jak se dá v rámci volnočasové pedagogiky pracovat.

V současné době je důraz těchto přístupů kladen na mezilidské vztahy, tedy na komunikaci, dále pak na zapojení všech účastníků do pedagogického procesu a spolupodílení se na vytváření i průběhu aktivit, čemuž se říká participace a také je kladen důraz na tzv. inkluzi neboli zapojení specifických skupin naší společnosti do běžného života (většinou se jedná o minoritní skupiny, jako jsou Romové, imigranti či fyzicky nebo psychicky handicapovaní jedinci se specifickými potřebami).

Nové přístupy se také snaží o mezigenerační propojení a zapojení nejen mladých lidí, ale i pracujících či seniorů do volnočasových aktivit.

Velmi častým jevem v dnešním volnočasovém průmyslu je i dobrovolnictví, kterému se také věnují téměř všechny věkové kategorie lidí. Z vlastní zkušenosti vím, že nejčastěji se dobrovolníci pohybují v neziskových organizacích nebo charitách či církevně orientovaných střediscích volného času, která jsou zřizována salesiány či salesiánkami.⁹⁰

V pedagogice volného času můžeme kromě nových přístupů najít i nové metody práce s mladými lidmi, pracujícími i seniory. Mezi tyto nové metody se dá zařadit animace, výchova zážitkem či tzv. streetwork.⁹¹

---

⁹⁰ Srov. BEZOUŠKOVÁ, Eva; *Pedagogika volného času*; s. 27.

⁹¹ Srov. Tamtéž; s. 28.

2.3.1 Participace

Jak již bylo zmíněno výše, v současné době je kladen důraz na spolupodílení se účastníků na přípravě a průběhu dané konkrétní aktivity. Tomuto přístupu se cizím slovem říká participace. Pokud bychom chtěli tento pojem definovat, můžeme se obrátit na více zdrojů. O participaci píše Kaplánek ve své knize *Volný čas a jeho význam ve výchově*, ale k tomuto pojetí se ještě vrátím. Teď bych chtěla zmínit definici, která je k dohledání v *Kompendiu sociální nauky církve*. Tato definice participace není vztažená jen na účastníky volnočasových aktivit, ale na všechny lidi, protože všichni se spolupodílejí nebo by se alespoň měli spolupodílet na dění ve společnosti a to ve všech možných oblastech, které do společenského dění patří (politika, ekonomika, kultura).

Kompendium zmiňuje participaci jako důsledek tzv. zásady subsidiarity. Tato zásada spočívá v nevměšování se vyšších autorit do zájmů a problémů nižších skupin. Měla by zabránit zneužívání moci, kterou disponují různé vyšší autority. Participace by měla pomáhat lidem, aby si své problémy mohli řešit sami, maximálně za pomoci přátel nebo lidí z okolí a nemuseli se dovolávat pomoci od vyšších autorit. Přesná slova, která najdeme v *Kompendiu* a která se věnují participaci, znějí takto: „...participace (spoluúčast), je podstatná v celé řadě aktivit, jejichž prostřednictvím občan jako jednotlivec nebo ve sdružení s jinými, přímo nebo skrze své zástupce přispívá ke kulturnímu, ekonomickému, společenskému a politickému životu občanské společnosti, k níž patří.“ Tato definice je v *Kompendiu* citována z pastorální konstituce II. vatikánského koncilu *Gaudium et spes*.⁹²

Kompendium sociální nauky církve s odkazem na *Katechismus katolické církve* uvádí o participaci toto: „Participace je povinností, kterou mají všichni vykonávat vědomě, odpovědně a s ohledem na společné dobro. ... Participace se může uskutečňovat v nejrůznějších vztazích mezi občanem a institucemi. Proto je třeba věnovat obzvláštní pozornost historickému a společenskému kontextu, v nichž se má participace skutečně odehrávat.“⁹³ A poslední definice pojmu participace, kterou uvádí

---

⁹² *Kompendium sociální nauky církve*; č. 189-191.

⁹³ Srov. Tamtéž.

Kompendium, vychází ze tří encyklik dvou papežů – konkrétně z encykliky Jana XXIII. *Mater et magistra* a z encyklik Jana Pavla II. *Laborem exercens* a *Centesimus annus*. „Participace nesmí být omezována nebo zužována na některou jednotlivou stránku společenského života, protože je velmi důležitá zejména pro rozvoj člověka v oblastech, jako je svět práce a ekonomických aktivit, s jejich vlastní dynamikou.“⁹⁴

Nyní bych se vrátila ke Kaplánkovi a jeho pojetí participace v knize *Volný čas a jeho význam ve výchově*. Kaplánek věnuje participaci celou kapitolu, ve které popisuje mimo jiné historii moderního pojetí pojmu participace, výchovu k participaci, různé formy, směry, znaky a stupně participace, anebo také participaci právě v pedagogice volného času. Participace je zde ale směřována především na děti a mládež a jejich spolupodílení se na průběhu i přípravě volnočasových aktivit, ale i na školních parlamentech a dětských radách na obecní i evropské úrovni. Jak píše Kaplánek ve své knize, participace není pojem, který by nebyl znám už z historie. Pouze se během dějin změnilo jeho vnímání, ale znám byl už v antickém Řecku např. Platónovi. V současnosti je participace spojována hlavně s politikou a možností každého rozhodovat o své budoucnosti i přítomnosti. To se dá pozorovat i mezi dětmi a mladými lidmi, právě díky školním parlamentům nebo např. obecním radám dětí a mládeže. O metodách a přístupech participace se zmíním v další kapitole v souvislosti s jejich využitím pro pastorační aktivity.⁹⁵

---

⁹⁴ Srov. *Kompendium sociální nauky církve*; č. 189-191.

⁹⁵ Srov. KAPLÁNEK, Michal; *Volný čas a jeho význam ve výchově*; s. 155-177.

2.3.2 Animace

Animace je slovo, které pochází z latiny a je odvozeno od slova anima, což v překladu znamená duše. Metoda animace je tedy oduševňování, nebo se také může brát jako oživení a to nejen programu a konkrétních aktivit, ale i atmosféry a prostředí, kde se volnočasové aktivity odehrávají.

Ten, kdo metodu animace používá, se nazývá animátor. Animátor je nejen vychovatel, který má skupinu svěřených jedinců pedagogicky na starost, ale měl by také být „souputníkem“ skupiny a měl by její členy doprovázet na cestě sebeuvědomění a být tím, kdo skupinu dokáže spojit i přes nejrůznější odlišnosti jednotlivých členů.

Metoda animace se ve své podstatě zaměřuje na tři oblasti života člověka. Kaplánek píše ve své knize *Volný čas a jeho význam ve výchově* toto: „Animace se vztahuje ke třem dimenzím lidského života: k osobní dimenzi, která v sobě zahrnuje stránku aktivní i reflexivní, přičemž obojí je trvale zaměřeno na hledání a vytváření osobní identity; k mezilidským vztahům, kde se vytváří prostor pro vzájemnou otevřenost v rámci malé skupiny; k vnějšímu světu, v němž se mohou členové skupiny uplatnit a který mohou současně aktivně ovlivňovat. ... Animační aktivity tedy směřují od vnitřní dimenze přes vzájemnost a projekci do vztahů ve skupině až k projevům na společenské úrovni.“⁹⁶

Bezoušková charakterizuje animaci podobně jako Kaplánek. Podle ní jde v animaci také o povzbuzení k hledání vlastní cesty, tedy k seberealizaci. Animace v jejím pojetí má východisko v dobrovolnosti a je založena na vzájemných vztazích a nedirektivních a akčních přístupech.⁹⁷

---

⁹⁶ Srov. KAPLÁNEK, Michal; *Volný čas a jeho význam ve výchově*; s. 140-142.

⁹⁷ Srov. BEZOUŠKOVÁ, Eva; *Pedagogika volného času*; s. 28-29.

2.3.3 Výchova zážitkem

Další metodou pedagogiky volného času je výchova zážitkem. Tato metoda je zaměřená na získání intenzivnějších prožitků a zkušeností díky aktivní účasti v programu. Prožitek, který díky aktivitám může jedinec získat, je to co nám dlouhodobě zůstane v paměti. Může to být např. obsah, intenzita nebo atmosféra dané aktivity.

Výchova zážitkem se snaží během aktivity navodit jedinci situace, které jsou mu blízké, aby jedinec měl možnost řešit takové problémy, které se dotknou jeho osobnosti a budou tak přínosem pro jeho osobnostní rozvoj.

Jsou to aktivity, které se soustředí na sociální vztahy a na reflexi našeho okolí i sebe sama. Tyto aktivity mohou být fyzické, psychické či sociální. Při fyzických aktivitách dochází k získání prožitku právě díky fyzické náročnosti aktivity, skrze prožívání rizika a odvaze jedince. Psychické aktivity jsou zaměřené spíše na přemýšlení, kreativitu a hraní rolí. Proto se uskutečňují např.: formou výtvarné či jiné kreativní činnosti nebo formou diskuze. A sociální aktivity mají za úkol jedince naučit vzájemné spolupráci, toleranci, komunikaci s druhými blízkými i cizími lidmi.⁹⁸

Podle Pávkové je za zakladatele výchovy zážitkem považován německý pedagog působící v Anglii Kurt Hahn. Pávková také uvádí několik dalších možných označení této metody: „výchova prožitkem, výchova dobrodružstvím, výchova v přírodě či expedice.“ Ať už je však tato metoda pojmenována jakkoliv, její obsah a postupy se nemění. Pro tuto metodu je hlavní rozvoj sebepojetí a vztahu k životnímu prostředí, zároveň je zde důležitá sebereflexe a reflexe sociálních vztahů.⁹⁹

---

⁹⁸ Srov. BEZOUŠKOVÁ, Eva; *Pedagogika volného času*; s. 30.

⁹⁹ Srov. PÁVKOVÁ, Jiřina; *Pedagogika volného času*; s. 79.

Ještě podrobněji se této metodě a jejím principům věnuje Kaplánek v již zmiňované publikaci *Volný čas a jeho význam ve výchově*. Popisuje zde vhodné prostředky pro výchovu zážitkem i její východiska. Shodu s Pávkovou můžeme najít v důležitosti reflexe a prožitku v celém procesu výchovy zážitkem. Kaplánek také zmiňuje, že v dnešní době můžeme tuto metodu najít nejen ve volnočasové sféře, ale i ve školním prostředí nebo v profesní sféře. Nejdůležitějším prostředkem využívaným při výchově zážitkem je hra, o které jsem psala již jako o jedné z nejdůležitějších činností v životě člověka. Tato metoda volnočasové pedagogiky její důležitost pouze potvrzuje.¹⁰⁰

---

¹⁰⁰ Srov. KAPLÁNEK, Michal; *Volný čas a jeho význam ve výchově*; s. 181-190.

2.3.4 Streetwork

Posledním způsobem práce ve volném čase, o které se Bezoušková zmiňuje, je terénní práce často nazývaná anglicky „streetwork“, využívající. V této metodě jde o oslovení jedince v jeho přirozeném prostředí. Je třeba, aby měl jedinec prostor pro svá rozhodnutí. Terénní pracovníci nebo anglicky „streetworkeri“ by měli ve svých klientech vzbuzovat důvěru. Proto je dobré, aby byli svým svěřeným jedincům věkově blízcí a mohli se jim tak lépe přizpůsobit.

Tuto činnost mnohdy nevykonávají jen pedagogové volného času, ale i sociální pracovníci. Ani jedni ale neřeší problémy za své svěřence, pouze jim poskytují možnosti a návrhy řešení, ale realizace už je na svěřených jedincích samotných.¹⁰¹

O metodě zvané „streetwork“ se zmiňuje i Pávková v knize *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Tuto metodu můžeme přeložit jako terénní práci. Je to metoda, která má svůj přesah do sociální pedagogiky nebo sociální práce, i když probíhá ve volném čase. Terénní práce je náročná metoda, proto je vhodnější pro mladší pedagogy, kteří jsou schopni být k dispozici svým klientům dvacet čtyři hodin denně. Zároveň jsou na tyto pracovníky kladeny nejrůznější požadavky jako např. požadavek mlčenlivosti či etické požadavky získat a neztratit důvěru svých svěřenců. I když tuto metodu vykonávají mladí lidé blízcí věkem těm, o které se starají, není to metoda a typ práce, kterou by mohli vykonávat celý život. Pro její náročnost často pedagogům věnujícím se „streetworku“ hrozí syndrom vyhoření, proto po určitém čase typ práce ve volnočasové sféře musí změnit.¹⁰²

---

¹⁰¹ Srov. BEZOUŠKOVÁ, Eva; *Pedagogika volného času*; s. 32.

¹⁰² Srov. PÁVKOVÁ, Jiřina; *Pedagogika volného času*; s. 79-80.

2.3.5 Zásady výchovy ve volném čase

Kromě principů a metod používaných při volnočasových činnostech, musíme zohlednit také zásady nebo jinak řečeno pravidla, bez kterých by se výchovný proces ani ve volnočasové sféře neobešel. Výchova jedince není nahodilý proces. Má svá pravidla, díky kterým by měl být pedagogický proces snadnější, proto je dobré si je pamatovat nebo alespoň je znát a vědět, že existují, abychom případně věděli, kde je hledat. Těmito pravidly jsou:

- úcta k člověku,
- ohleduplnost vůči věkové a individuální odlišnosti jedince,
- opora a podpora pozitivních charakteristik jedince,
- aktivita vychovávaného jedince,
- názornost toho, co chceme vychovávanému předat,
- trvalost, cílevědomost a snaha podnítit touhu po vzdělání v jedinci samotném,
- vědeckost a pravdivost, která podporuje oficialitu předávaných vědomostí a informací.¹⁰³

---

¹⁰³ Srov. BEZOUŠKOVÁ, Eva; *Pedagogika volného času*; s. 7.

2.4 Funkce pedagogiky volného času

Pedagogika volného času má čtyři hlavní funkce, díky kterým je rozvíjena osobnost vychovávaného jedince. Těmito funkcemi jsou výchovně-rozvojová, zdravotní, sociální a preventivní.

Výchovná a rozvojová funkce slouží k rozvoji schopností, dovedností, získávání nových návyků a nových vědomostí.

Úkolem zdravotní funkce je usměrňování denního režimu především dětí předškolního či mladšího školního věku, vedení vychovávaných jedinců k pohybovým aktivitám a k relaxaci. Dále pak duševní rozvoj v sociálně příjemném a podnětném prostředí.

Sociální funkce se soustředí na podporu mezilidských vztahů, rozvoj kamarádství, pomoc při řešení konfliktů a rozvoj komunikace.

A poslední, preventivní funkce se zabývá prevencí rizikového chování, snaží se dávat pozitivní příklad pedagoga a vede žáky k zájmu o jakoukoliv oblast a dále se zabývá posilováním sebevědomí a sebeuvědomění.¹⁰⁴

Tyto čtyři hlavní funkce se nijak výrazně neliší v jiné literatuře. Například Tůma funkce rozděluje stejným způsobem, pouze první funkce je v jeho publikaci *Pedagogika volného času* nazvána výchovně-vzdělávací místo označení, které používá Bezoušková – výchovná a rozvojová. Tůma ve své knize všechny funkce rozvádí podrobněji.¹⁰⁵

---

¹⁰⁴ Srov. BEZOUŠKOVÁ, Eva; *Pedagogika volného času*; s. 18.

¹⁰⁵ Srov. TŮMA, Jiří; *Pedagogika volného času*; s. 19-21.

Výchovně-vzdělávací funkce je dobře naplňována, pokud jsou správně voleny podmínky a prostředky korespondující s nabídkou volnočasových aktivit. Tato funkce rozvíjí kromě zmíněných schopností a dovedností jedince také jeho emoce a působí i na jeho fyzickou, psychickou i sociální stránku osobnosti.

U zdravotní funkce nabízí Tůma možné příležitosti během výchovy ve volném čase, kdy může pedagog naplňovat tuto funkci a rozvíjet tak zdraví fyzické i duševní svých svěřených klientů. Takovými příležitostmi může být např.: vhodné uspořádání režimu dne podle věku a individuálních zvyklostí a daností jednotlivých svěřenců, zařazení pohybových aktivit především u dětí, které jsou školou povinné, protože právě ony mají nedostatek fyzické aktivity, dále třeba vedení ke správným stravovacím návykům, utváření a zvykání si na správné hygienické návyky, přivykání a osvojování si bezpečnostních pravidel daných legislativními dokumenty a také utváření příjemné atmosféry pro dobré duševní zdraví.

Kromě navazování a rozvíjení nových přátelských vztahů slouží sociální funkce také k vyrovnávání nerovných podmínek v rodinném prostředí, ze kterého děti pocházejí. Nabízí tak stejnou pozornost pedagoga, stejné možnosti her, využití prostoru i prostředků pro všechny děti, které se dané volnočasové aktivity účastní. Je to možnost pomoci dětem, které pocházejí z problematických rodin.

Preventivní funkci popisuje Tůma podobně jako Bezoušková, jen dává důraz na důležitost primární prevence, která je podle něj celkově velmi efektivní, protože je mnohem jednodušší špatným jevům předcházet než je po té, co budou způsobeny a děti si jim navyknou, napravit.¹⁰⁶

---

¹⁰⁶ Srov. TŮMA, Jiří; *Pedagogika volného času*; s. 19-21.

Všechny tyto funkce spolu ve výchově ve volném čase úzce souvisejí. Ale jejich způsoby naplnění se liší podle institucí, ve kterých se volnočasové aktivity odehrávají.

Kromě již zmíněného dělení funkcí volného času existuje ještě jiné, které navrhnul německý pedagog Horst Opaschowski a Tůma jej ve své knize zmiňuje. V pojetí Opaschowského nejde přímo o funkce, ale o potřeby, které by se během volnočasových aktivit měly naplňovat. Těchto potřeb definoval Opaschowski celkem osm:

1. Rekreace
2. Kompenzace
3. Edukace
4. Kontemplace
5. Komunikace
6. Integrace
7. Participace
8. Enkulturatione.¹⁰⁷

Potřebou rekreace je myšlen odpočinek, zotavení. Kompenzací se myslí vyvážení jednostranně zaměřeného životního stylu ať už dětí a mladých lidí ve školním prostředí nebo u dospělých v pracovním prostředí. V naplnění potřeby edukace jde především o vzdělávání, poznání, rozvoj osobnosti. Při kontemplaci jde o rozjímání, meditaci, klid. Komunikací naplňujeme potřebu sdílení, udržování kontaktů a mezilidských vztahů. V rámci integrace se snažíme naplnit potřebu začlenění se do společnosti, do určité skupiny. Díky participaci se můžeme podílet na rozhodování a nést částečně odpovědnost za své jednání. A potřebou enkulturatione rozvíjíme svou kreativitu, fantazii a máme možnost se podílet na kulturním životě nebo třeba na řešení problémů společnosti.¹⁰⁸

---

¹⁰⁷ Srov. TŮMA, Jirí; *Pedagogika volného času*; s. 19-21.

¹⁰⁸ Srov. Tamtéž; s. 21.

2.5 Čtyři základní činnosti člověka

V životě jedince existují čtyři hlavní činnosti, které se člověk snaží nějak naplnit. Těmito činnostmi jsou hra, která převažuje hlavně v dětství, učení, které je hlavní v době školní docházky, práce, jež dominuje při začátku a v průběhu života v zaměstnání a volnočasová činnost, kterou se člověk snaží naplnit, když není v práci či ve škole a má čas pro sebe, který může využít podle svých přání a představ.

2.5.1 Hra

První zmíněná činnost je zároveň i účinnou metodou výchovy, která se využívá nejen při výchově ve volném čase nebo by se alespoň měla využívat i při jiné než neformální výchově. Hra jako taková rozvíjí představivost jedince, může se díky ní dítě nebo i dospělý naučit různým vzorcům chování či sociálním rolím. Určitě se dá říci, že vypadá a probíhá jinak hra v předškolním věku a jinak hra ve věku školním nebo dokonce dospělém.

Už Jan Ámos Komenský razil heslo „škola hrou“, které v dnešní době poněkud ztratilo význam, i když by bylo určitě i pro vychovávané jedince snadnější a zábavnější učit se a být vychovávaný pomocí hry, které se může zúčastnit a poučit se pak z vlastních zkušeností, kterou díky herní aktivitě získá, než jen sedět a pasivně přijímat informace, které se dají předat i mnohem aktivnější a zábavnější formou. Samozřejmě se nedá jen tak začít nějaká hra, aniž by měla nějaká svá specifika.¹⁰⁹

Hra jako metoda výchovy má své znaky, má pravidla, jak by se pro vychovávané jedince měla uvádět, ale má také svá rizika, která je třeba brát v potaz a pokusit se jim vyhnout. Mezi znaky hry se řadí např. svoboda, kterou se rozumí možnost rozhodnutí každého jednotlivce, zda se chce zapojit či nikoliv, určité ohraničení, aby nebyly překračovány meze, které jsou na začátku hry stanovené v rámci pravidel, pak také to, že by měla být jiná v místě a čase než je reálný svět jedinců, kteří se hry budou účastnit. Tím je míněno, že by se měla hra odehrávat v jiném prostředí, než ve kterém se běžně odehrává život zúčastněných jednotlivců. Dalším znakem je délka hry, její

---

¹⁰⁹ Srov. BEZOUŠKOVÁ, Eva; *Pedagogika volného času*; s. 8-12.

opakovatelnost, ale i to, jestli hra vytváří nějaký řád a přináší alespoň nějaký prvek napětí, který by přiměl jedince se hry aktivně účastnit. Při uvádění hry by se měl promýšlet materiál, který se použije. Měla by být vymyšlená legenda, která zaujme jedince nebo by alespoň ten, kdo hru uvádí, měl mít připravenou motivaci, proč se jde hrát právě tento typ hry. Samozřejmě ne všechny herní aktivity potřebují nějaký úvod lektora, ale u těch složitějších nebo ne tak často používaných je lepší, když účastníci mají představu, o čem hra bude a to může právě přiblížit legenda nebo motivační příběh. Měla by být stanovená jasná a stručná pravidla a dále by se mělo vědět, pro jak staré jedince je hra určená, jaký je její cíl, kolik jedinců ji může hrát, jaké dovednosti a schopnosti jsou třeba, zda je nutné mít předem s hrou nějaké zkušenosti či nikoliv, kde se bude hra odehrávat, a také je třeba mít naplánované střídání hry s jiným programem. Rizika, kterým by se pedagog měl vyhnout nebo je alespoň minimalizovat, se dají dělit na psychická a fyzická, je třeba znát predispozice hráčů, mít vytipovaná místa ve hře, která by mohla být nějakým způsobem ohrožující a měla by být možnost pro hráče kdykoliv ze hry vystoupit.¹¹⁰

---

¹¹⁰ Srov. BEZOUŠKOVÁ, Eva; *Pedagogika volného času*; s. 8-12.

2.5.2 Učení, práce

Dalšími typy činností, které se člověk snaží ve svém životě naplňovat, jsou, jak jsem již psala, učení a práce. I tyto činnosti mají svá specifika, ale ve výchově ve volném čase nehrají tak důležitou roli jako hra.

Učení je nejdůležitější pro formální vzdělávání a výchovu, která neprobíhá ve volném čase jedince, ale v čase, který je pro danou aktivitu pevně stanoven. Jediným typem učení, které může probíhat ve volném čase je tzv. bezděčné učení, kdy se člověk něčemu učí, ale sám to jako učení nevnímá. Může k tomu dojít např. doma v rodině při pozorování starších rodinných příslušníků nebo při čtení knih či novin.

Práce je pak činnost, kterou vykonává člověk v zaměstnání kvůli obživě sebe samého nebo svých rodinných příslušníků, kteří ještě nebo už do práce nechodí a zároveň může být práce činností, kterou člověk naplňuje svoji potřebu seberealizace. Je to charakteristická činnost, při níž ovšem také dochází k rozvoji osobnosti. Člověk se vlastně vzdělává celý život, tedy i při výkonu pracovních povinností. Při pracovní aktivitě si člověk rozvíjí znalosti, schopnosti či vlastnosti, které získal již v předešlých letech například při studiu oboru, jemuž se v pracovním životě pak věnuje.¹¹¹

---

¹¹¹ Srov. BEZOUŠKOVÁ, Eva; *Pedagogika volného času*; s. 8-12.

2.6 Činnosti ve volném čase

V rámci výchovy ve volném čase existuje několik druhů činností, které mohou být její náplní. Dají se dělit na odpočinkové, rekreační, zájmové, veřejně prospěšné, sebe-obslužné a patří mezi ně i příprava na vyučování, která se nejčastěji odehrává ve školní družině nebo v rodině.

Odpočinkové činnosti jsou takové činnosti, které nejsou nijak náročné a to ani po fyzické ani po psychické stránce. Jako příklad můžeme uvést volný rozhovor, ať již s vychovatelem, rodičem nebo kamarádem.

Rekreační jsou ty činnosti, které se ve své náplni věnují více pohybové aktivitě a to v takové míře, aby sloužily jako kompenzace nedostatku pohybu v době, kterou dítě tráví ve škole. Zároveň by měly být nápomocny při odstranění únavy, odreagování se a při regeneraci sil.

Zájmové činnosti mají za úkol rozvíjet záliby dětí, ať již jsou jakékoliv. Je to také, dle mého názoru, nejznámější druh činnosti, která slouží k vyplnění volného času.

Veřejně prospěšné činnosti by měly děti vést k dobrovolné a nezištné práci a měly by je naučit pomáhat druhým.

A sebe-obslužné činnosti se podle mě děti učí již v raném věku. Jsou to takové činnosti, které by každé dítě mělo zvládat samo ještě před nástupem do školy, proto, dle mého názoru, ani tak nepatří do výchovy ve volném čase, jako do učebních plánů mateřských škol. Základ těchto činností by měl být každému položen již v rodině.

Nyní bych ráda ještě více přiblížila zájmové činnosti, které tvoří největší část náplní volného času.¹¹²

---

¹¹² Srov. BEZOUŠKOVÁ, Eva; *Pedagogika volného času*; s. 20-22.

Zájmové činnosti, jak jsem již psala, mají za úkol rozvíjet zájmy dětí a mladých lidí. Tyto aktivity by měly být cílevědomé a směřované na rozvoj a uspokojení konkrétních potřeb, zájmů a schopností dětí a mladých lidí. Dále by měly podporovat rozvoj tvořivosti, samostatnosti, zdravou společenskou aktivitu a především by měly plnit funkci nejenom vzdělávací, ale i výchovnou.

Další funkce zájmových činností se mění s věkem dítěte. V případě dětí mladšího školního věku je třeba klást důraz na proměnlivost obsahu a prostředí, kde se činnosti odehrávají. Ve starším školním věku by již zájmové aktivity měly vést k výběru konkrétnějších a specializovanějších činností. A v období dospívání by měly být zájmové činnosti zaměřeny na intenzivnější prožitek, protože dospívající mladí lidé již dokáží věnovat svým zájmům více času.

Kromě dělení zájmových činností podle jejich funkcí, je možné je dělit ještě jinak, a to podle jejich obsahu: společenskovední, pracovní-technické, přírodovědné, esteticko-výchovné, mezi které patří hudební, výtvarné, literárně dramatické a nakonec tělovýchovné nebo jinak řečeno sportovní či turistické činnosti.

Všechny tyto činnosti, ať již je jejich obsah jakýkoliv, by měly osobnost rozvíjet celistvě, působit motivačně a podporovat seberealizaci svých uživatelů.¹¹³

---

¹¹³ Srov. BEZOUŠKOVÁ, Eva; *Pedagogika volného času*; s. 20-22.

Jaké činnosti jsou náplní volného času, můžeme nalézt i v knize Tůmy. Ve školních družinách jsou to činnosti zaměřené na odpočinek a přípravu do školy, ale také na hru a na rozvoj vlastních individuálních zájmů dětí. V rámci školní družiny se děti mohou naučit i hygienickým návykům a dozvědět se, proč jsou dobré veřejně prospěšné činnosti. Pro žáky druhého stupně slouží školní kluby. Jejich náplň činnosti je ale obdobná jako u mladších dětí ve školních družinách. Opět je zde nabídka zájmových útvarů, ale i rekreace a odpočinku nebo spontánních činností a není zde odepřena ani vlastní iniciativa žáků.¹¹⁴

Dalším typem činnosti, která se může odehrávat ve volném čase a o které jsem se ještě nezmínila je táborová činnost a příležitostné aktivity zájmového nebo rekreačního typu. Mezi příležitostné činnosti patří například besídky, veřejná vystoupení dětí nebo víkendové výlety. Táborová činnost je většinou pobytového charakteru, i když v dnešní době jsou na vzestupu i tzv. příměstské tábory, které se odehrávají přímo v institucích, pod kterými je tábor uspořádán a děti se vždy večer vrací domů a ráno opět přicházejí na další program. Nejčastěji se tábory pořádají o letních prázdninách a během školního roku pak instituce organizují tzv. mezisetkání pro účastníky táborů, které se pravidelně opakují každým rokem a složení jejich účastníků se výrazně nemění.

Jiným druhem je činnost orientovaná na specifické jedince – např. na nadané, talentované děti nebo naopak na děti, které mají např. poruchy učení, nebo jsou handicapované. Činností, kterou můžeme nalézt např. u salesiánů, jsou volné otevřené kluby, které účastníci nemusí navštěvovat pravidelně, ale zároveň zde mohou navštěvovat zájmové činnosti.¹¹⁵

---

¹¹⁴ Srov. TŮMA, Jirí; *Pedagogika volného času*; s. 62-65.

¹¹⁵ Srov. Tamtéž.

2.7 Instituce, podporující trávení volného času

Pedagogika volného času se po praktické stránce může uskutečňovat v mnoha institucích a organizacích. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy má na svých webových stránkách veřejně přístupný rejstřík tzv. školských zařízení. Definičně jsou to všechna zařízení, která jsou v tomto rejstříku zapsána. Pro volný čas a výchovu ve volném čase jsou mezi školskými zařízeními registrovány většinou domy dětí a mládeže, střediska volného času či základní umělecké školy. Patří sem i školní družiny pro nižší stupeň a školní kluby pro vyšší stupeň, které jsou registrované pod základní školou, v rámci které jsou organizované.

Dalšími, ať již školskými či neškolskými organizacemi, které pracují s dětmi a mladými lidmi ve volném čase, jsou např. organizace jako Junák, Pionýr či Sokol nebo církevní organizace, zřizované místním biskupstvím. Nebo mohou být volnočasové aktivity organizovány v rámci občanských sdružení, místních tělovýchovných a sportovních organizací či v rámci kulturních zařízení, mezi které můžeme řadit např. knihovny.¹¹⁶

V další literatuře můžeme najít podobný výčet institucí, ve kterých se mohou uskutečňovat volnočasové aktivity. Např. Tůma nabízí tyto možné instituce, kde se odehrávají činnosti ve volném čase:

- Školská výchovná zařízení pro zájmové vzdělávání – školní družiny, školní kluby a střediska volného času
- Školská výchovná a ubytovací zařízení – domovy mládeže, školy v přírodě
- Školská zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu – dětské diagnostické ústavy, střediska výchovné péče, dětské domovy, dětské domovy se školou, výchovné ústavy

---

¹¹⁶ Srov. BEZOUŠKOVÁ, Eva; *Pedagogika volného času*; s. 24.

- Nestátní neziskové organizace – občanská sdružení, obecně prospěšné nadace a společnosti, Junák, Pionýr, Sokol, Tramping, zájmová občanská sdružení (existuje jich celá řada), Česká rada dětí a mládeže
- Círky a náboženské společnosti – Salesiáni dona Boska, Dcery Panny Marie Pomocnice, YMCA (Young Men's Christian Association – křesťanské sdružení mladých lidí), YWCA (křesťanské sdružení mladých žen – dnes sdružuje všechny bez rozdílu pohlaví)
- Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež
- Dobrovolnická hnutí.¹¹⁷

Kromě těchto zařízení může pedagog volného času pracovat například i v hospicích, domovech seniorů nebo např. i ve věznicích. Na těchto místech je ale práce psychicky velmi náročná, proto ne všichni se pro ni hodí a dokáží ji vykonávat.

Vzhledem k tématu diplomové práce se ale budeme nejvíce zajímat o instituce spravované církví nebo alespoň křesťansky orientované.

---

¹¹⁷ Srov. TŮMA, Jiří; *Pedagogika volného času*; s. 62-80.

3 Výzkum existence volnočasových pastoračních aktivit v Plzni

Následující kapitola uvádí výzkum, díky kterému mohu posoudit, zda na území města Plzně existují volnočasové pastorační aktivity a instituce, které by tyto aktivity pořádaly. V první části nastíním metodologickou část výzkumu a ve druhé pak interpretované výsledky porovnané s otázkami, které byly formulovány při konstruování projektu výzkumu.

3.1 Metodologie výzkumu

3.1.1 Východiska výzkumu

Vzhledem ke kombinaci dvou oborů jsem po vyhledávání výzkumů a jiných podkladů v této oblasti došla k výsledkům, že takový výzkum, který by propojoval oba tyto obory, s největší pravděpodobností neexistuje. Existují výzkumy zaměřené na různé typy volnočasových aktivit nebo na volnočasové aktivity u různých věkových kategorií. Ale výzkumy, které by se věnovaly pastoračním aktivitám, podle mého mínění neexistují. Proto pro mne toto téma bylo i trochu výzvou. Inspirovala jsem se Michalem Kaplánkem, který píše o volném čase a pastorační a jejich propojení ve svém článku v časopise *Studia theologica*.¹¹⁸

Předmětem mého výzkumu jsou církevní a křesťansky orientovaná střediska volného času, pastorační a diecézní centra či farnosti na území města Plzně a jejich nabídka pastoračních volnočasových aktivit pro různé věkové kategorie.

Jestli existuje v Plzni nabídka pastoračních činností ve volném čase, jsem zjišťovala pomocí dotazníku, který byl rozeslán nejen prostřednictvím sociálních sítí, ale i prostřednictvím kontaktů na konkrétní lidi, o kterých vím, že v podobném prostředí pracují nebo dělají dobrovolníky.

---

¹¹⁸ Srov. KAPLÁNEK, Michal; *Volný čas jako výzva pro teologii*.

Na toto téma jsem se zaměřila nejen proto, že ve spojení pastorace a pedagogiky volného času zatím zřejmě žádné výzkumy neexistují, nebo přinejmenším ne na území města Plzně, ale také proto, že mne samotnou zajímá jakou nabídku volnočasových aktivit, které s sebou zároveň nesou rozměr pastorační práce a do určité míry evangelizují nejen účastníky, ale i jejich okolí, máme právě v mém rodném městě. Přijde mi to jako celkem příhodné téma v době, kdy volnočasových aktivit existuje obrovské množství, vědět, které aktivity jsou křesťansky orientované, pokud chceme děti a mladé lidi vychovávat ke křesťanským hodnotám a dobrému životu.

3.1.2 Výzkumná otázka

Hlavní výzkumná otázka:

- Existují v Plzni ve farnostech římskokatolické církve a v církevně založených organizacích volnočasové pastorační činnosti?

Dílní výzkumné otázky:

- Existují v Plzni farnosti římskokatolické církve, které se věnují pastoračním činnostem provozovaným ve volném čase?
- Existují v Plzni církevně založené organizace, které provozují volnočasové aktivity zaměřené na pastorační účastníků?

3.1.3 Forma sběru dat

Jako metodu svého výzkumu jsem zvolila nestandardizovaný strukturovaný dotazník, který byl vytvořen pomocí internetové aplikace Survio. Odkaz na dotazník pak byl zaslán vybraným farnostem a církevně založeným organizacím v Plzni. V dotazníku bylo použito několik typů otázek – otevřené, polouzavřené, uzavřené, výběrové škálové s kombinovanou škálou (číselná a verbální), výčtové. Prostřednictvím několika typů otázek a odpovědí je možné dosáhnout komplexnějších odpovědí a výsledky a zjištěné poznatky jsou tak celistvější.¹¹⁹

Celý formulář dotazníku včetně úvodního textu je přiložen v Příloze I.¹²⁰

3.1.4 Časové rozvržení výzkumu

Příprava projektu – 20. – 24. 4. 2019

Příprava výzkumných materiálů: 25. 4. 2019 – 30. 7. 2019

Vyhotovení dotazníku v internetové aplikaci: 31. 7. 2019 – 2. 8. 2019

Distribuce dotazníku: 3. – 5. 8. 2019

Termín sběru dat: 3. 8. 2019 – 30. 9. 2019

Kontrola a zpracování údajů: 1. 10. 2019 – 31. 10. 2019

Analýza dat: 1. 11. 2019 – 31. 12. 2019

Interpretace poznatků: 1. 1. 2020 – 31. 1. 2020

Termín předložení závěrečné zprávy: 22. 4. 2020

---

¹¹⁹ Srov. EGER, Ludvík a EGEROVÁ Dana; *Základy metodologie výzkumu*; s. 111-134.

¹²⁰ Srov. Příloha I. – Dotazníkový soubor, zasláný vybraným respondentům.

3.1.5 Způsob výběru respondentů

Výběr vzorku proběhl metodou sněhové koule, která patří mezi nereprezentativní nepravděpodobnostní metody výběru vzorku. Oslovila jsem konkrétní jednotlivce, o kterých jsem věděla, že se pohybují v prostředích, kde probíhají volnočasové aktivity nebo pastorační činnosti nebo pokud možno obojí dohromady. Ti mi pak doporučili další jednotlivce, které jsem následně oslovila.¹²¹

Zároveň jsem dotazník rozeslala prostřednictvím sociální sítě Facebook, takže v tomto případě šlo o samovýběr respondentů, kteří se chtěli sami zapojit do mého výzkumu.¹²²

Poslední skupinou byli ti, kterým dotazník přeposlal někdo, koho jsem oslovila já osobně a oni se o nich domnívali, že by mohli přispět do mého výzkumu.

3.1.6 Forma vyhodnocení dat

Data získaná prostřednictvím dotazníku byla vyhodnocena přímo v internetové aplikaci Survio, prostřednictvím které jsem získala i tabulky a výsledky, které budou interpretovány v následující části a srovnány s počátečními hypotézami. Tabulky vygenerované prostřednictvím Survia jsou pro lepší přehlednost připojeny k interpretovaným výsledkům v následující části kapitoly, podle jejího podrobnějšího rozčlenění.

---

¹²¹ Srov. Výběr metodou sněhové koule; Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/V%C3%BD%C4%9Br_metodou_sn%C4%9Bhov%C3%A9_koule .

¹²² Srov. Samovýběr; Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Samov%C3%BD%C4%9Br> .

3.2 Vyhodnocení výzkumu – volnočasové pastorační aktivity v Plzni

V dnešní době návštěva bohoslužby spadá do volného času jednotlivce, protože je jen na něm, zda chce jít do kostela nebo trávit svůj volný čas v neděli, ale i v jiné dny, kdy většina křesťanů chodí do kostela, jinak. Je to svobodná volba, svobodné rozhodnutí každého konkrétního jednotlivce, jak naloží se svým časem. Proto se do propojení pastorační a volného času dají zahrnout i aktivity diecézí a farností římskokatolické církve. Protože bohoslužba už sama o sobě je pastorační aktivitou a kněz, když slouží mši, tak vykonává pastorační činnost a pro jedince, který bohoslužbu navštíví, je to naplnění jeho volného času. Takto to alespoň vidím já. Proto jsem se v dotazníku zajímala o to, zda nejen farnosti římskokatolické církve, ale i pastorační centra, střediska volného času, která jsou křesťansky orientovaná či jiné instituce ať už zřizované římskokatolickou církví nebo státem, nabízejí aktivity, které se odehrávají ve volném čase a jsou pastoračně zaměřené. Pastorační zaměření činnosti je zde myšleno v takovém smyslu, v jakém je pastorační charakterizována v první kapitole.

3.2.1 Pastorační aktivity ve volném čase nabízené plzeňskými farnostmi římskokatolické církve

Z prostředí římskokatolických farností na území města Plzně odpovědělo celkem sedm respondentů. Dotázání se velmi lišili věkově i svou úrovní vzdělání a v instituci zastávají rozličné funkce.

Věkové rozpětí respondentů v této oblasti bylo od 18 let do 65 let.¹²³ Tímto rozpětím je podle mě dána úroveň vzdělání a pozice v instituci, kterou dotázání zastávají.

Tabulka 1 – věkové složení respondentů z oblasti farností

Otázka: Kolik je Vám let?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Méně než 18 let	0
18-20 let	1
21-26 let	2
27-40 let	1
41-55 let	2
56-65 let	1
66-75 let	0
76 let a více	0

---

¹²³ Srov. Tabulka 1 – věkové složení respondentů z oblasti farností.

Nejčastěji se v plzeňských farnostech římskokatolické církve zapojují podle výsledků lidé, kteří mají vysokoškolské vzdělání s magisterským nebo inženýrským titulem.¹²⁴

Tabulka 2 - úroveň vzdělání respondentů z oblasti farností

Otázka: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Základní	0
Střední bez maturity	0
Střední s maturitou	2
Vyšší odborné	0
Vysokoškolské s titulem Bc.	1
Vysokoškolské s titulem Mgr. nebo Ing.	4

---

¹²⁴ Srov. Tabulka 2 – úroveň vzdělání respondentů z oblasti farností.

Pozice, kterou dotázaní respondenti v instituci zastupují, jsou, jak už bylo řečeno, velmi rozličné. V případě farností odpověděli respondenti, že často mají na starost konkrétní aktivitu a zastupují tedy místo vedoucího konkrétní zájmové aktivity. Nejčastější odpovědí na otázku ohledně pozice v instituci však byla možnost „jiné“, kde byla pak specifikována tři různá místa, a to konkrétně: člen společné duchovní správy, moderátor duchovní správy a dobrovolník.¹²⁵

Tabulka 3 - pozice respondentů z oblasti farností

Otázka: Jakou pozici nebo pozice v instituci zastáváte?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Ředitel/ka	1
Zástupce ředitele/ředitelky	1
Vedoucí konkrétní aktivity	2
Jiné...	3

---

¹²⁵ Srov. Tabulka 3 – pozice respondentů z oblasti farností.

Místopisně se nejvíce farností podle odpovědí respondentů nachází na plzeňských sídlištích¹²⁶ a volnočasovým pastoračním aktivitám se věnují v rozmezí jednoho až pěti let.¹²⁷

Tabulka 4 - umístění instituce, ve které se respondent angažuje

Otázka: V jako části Plzně se nachází instituce, ve které pracujete?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Centrum	2
Okrajová část	1
Sídliště	4
Mimo Plzeň	0

Tabulka 5 - doba působení institucí v oblasti volnočasových pastoračních aktivit

Otázka: Jak dlouho provozuje instituce, v níž jste zaměstnán/a volnočasové pastorační činnosti, popř. jak dlouho Vy osobně provozujete volnočasové pastorační činnosti?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Méně než rok	0
1-2 roky	2
3-5 let	2
Více než 5 let	3

---

¹²⁶ Srov. Tabulka 4 – umístění instituce, ve které se respondent angažuje.

¹²⁷ Srov. Tabulka 5 – doba působení institucí v oblasti volnočasových pastoračních aktivit.

Nejvíce aktivit je v této oblasti věnovaných dětem staršího školního věku. Ty pak následují aktivity pro děti mladšího školního věku, které jsou na tom shodně s aktivitami pro mladé lidi středoškolského a vysokoškolského věku. Naopak nejméně se věnují v této oblasti dětem předškolního věku.¹²⁸

Tabulka 6 - věkové kategorie, kterým se instituce věnují

Otázka: Kterým věkovým kategoriím nabízíte volnočasové pastorační aktivity?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Dětem předškolního věku (2-5 let)	1
Dětem mladšího školního věku (6-11 let)	3
Dětem staršího školního věku (12-15 let)	5
Mladým lidem středoškolského věku (16-19 let)	3
Mladým lidem vysokoškolského věku (20-26 let)	3
Pracujícím lidem středního dospělého věku (27-50 let)	2
Pracujícím lidem pozdního dospělého věku (51-65 let)	2
Seniorům (66 let+)	2

---

¹²⁸ Srov. Tabulka 6 – věkové kategorie, kterým se instituce věnují.

Na dotaz, zda se respondenti domnívají, že jsou jejich aktivity mezi klienty žádané, odpověděla většina, že ano nebo spíše ano.¹²⁹

Tabulka 7 - představa respondentů o zájmu o nabízené aktivity mezi klienty institucí

Otázka: Domníváte se, že volnočasové pastorační aktivity nabízené institucí, v níž jste zaměstnán/a, jsou účastníky dané aktivity žádané?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Rozhodně ano	4
Spíše ano	2
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Nevím	1

Mezi aktivity, které nabízejí plzeňské farnosti římskokatolické církve, patří společenství pro různé věkové kategorie, výuka náboženství pro děti „školou povinné“, příprava na svátosti během celého roku, pro maminky s dětmi předškolního věku funguje v rámci některých farností mateřské centrum. Některé farnosti se věnují práci s problémovou mládeží a práci s dětmi z ulice, jiné pořádají animátorské kurzy, plesy pro mládež či večery chval.

---

¹²⁹ Srov. Tabulka 7 – představa respondentů o zájmu o nabízené aktivity mezi klienty institucí.

Farnosti pro účastníky svých aktivit pořádají také jednorázové aktivity. Frekvencovanost těchto jednorázových aktivit, kterými se myslí aktivity, které se neopakují pravidelně nebo na sebe nijak navenazují, se pohybuje od aktivit pořádaných jedenkrát týdně až po aktivity pořádané jedenkrát za čtvrt roku.¹³⁰

Tabulka 8 - frekvencovanost jednorázových aktivit

Otázka: Kolikrát do roka pořádáte pro klienty instituce, v níž jste zaměstnán/a, jednorázové aktivity?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
1 x týdně	2
1 x za 14 dní	2
1 x měsíčně	2
1 x za čtvrt roku	1
1 x za půl roku	0
1 x ročně	0
Jiné...	0
Nikdy	0

---

¹³⁰ Srov. Tabulka 8 – frekvencovanost jednorázových aktivit.

Posledním údajem, který bych zde chtěla zmínit je počet klientů, kteří instituci během roku průměrně navštíví. Většina respondentů za své instituce uvedla, že jejich aktivity navštíví zhruba 100 až 1000 účastníků ročně.¹³¹

Tabulka 9 - návštěvnost aktivit pořádaných institucemi

Otázka: Kolik klientů v průměru za jeden školní rok navštíví instituci, v níž jste zaměstnán/a?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Do 100 účastníků	2
100-1000 účastníků	5
Nad 1000 účastníků	0

---

¹³¹ Srov. Tabulka 9 – návštěvnost aktivit pořádaných institucemi.

3.2.2 Volnočasové pastorační činnosti organizované plzeňskými křesťanskými orientovanými středisky volného času

V oblasti křesťanských orientovaných středisek volného času na území města Plzně odpovědělo celkem dvanáct respondentů. I zde se dotázaní lišili věkově, úrovní vzdělání i pozicí, kterou v instituci zastávají.

Ohledně věkového rozpětí se v tomto případě našli i respondenti mladší 18 let, ale horní věková hranice je stejná jako v případě farností, tedy 65 let.¹³²

Tabulka 10 - věkové složení respondentů v oblasti křesťanských orientovaných středisek volného času

Otázka: Kolik je Vám let?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Méně než 18 let	2
18-20 let	2
21-26 let	1
27-40 let	3
41-55 let	2
56-65 let	2
66-75 let	0
76 let a více	0

---

¹³² Srov. Tabulka 10 – věkové složení respondentů v oblasti křesťanských orientovaných středisek volného času.

Vzhledem k nízké spodní věkové hranici se velmi liší i vzdělanostní úroveň respondentů. Nejčastější odpovědí v této oblasti byla úroveň středního vzdělání s maturitní zkouškou.¹³³

Tabulka 11 - úroveň vzdělání respondentů v oblasti křesťansky orientovaných středisek volného času

Otázka: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Základní	2
Střední bez maturity	0
Střední s maturitou	6
Vyšší odborné	0
Vysokoškolské s titulem Bc.	1
Vysokoškolské s titulem Mgr. nebo Ing.	3

---

¹³³ Srov. Tabulka 11 – úroveň vzdělání respondentů v oblasti křesťansky orientovaných středisek volného času.

Respondenti odpovídající v této oblasti uvedli, že nejčastěji zastávají v instituci pozici vedoucího konkrétní aktivity. Druhou nejčastěji volenou možností odpovědi bylo „jiné“, kde dotázaní konkretizovali, že zastávají pozice konzultanta, animátora, koordinátora externích pracovníků a pomocného vedoucího na dětských táborech.¹³⁴ Poslední uvedenou pozici většinou z mé vlastní zkušenosti zastávají mladí ve věku do 18 let, protože ještě nemohou nést plnou zodpovědnost za chod akce a za všechny její účastníky, protože jsou nezletilí.

Tabulka 12 - pozice respondentů v oblasti středisek

Otázka: Jakou pozici nebo pozice v instituci zastáváte?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Ředitel/ka	0
Zástupce ředitele/ředitelky	0
Vedoucí konkrétní aktivity	8
Jiné...	4

---

¹³⁴ Srov. Tabulka 12 – pozice respondentů v oblasti středisek.

I v případě křesťansky orientovaných středisek volného času se nejvíce institucí tohoto typu nachází na plzeňských sídlištích.¹³⁵ Město Plzeň má sídlišť několik, takže mě tato varianta odpovědi ani moc nepřekvapuje, jelikož jsou to velká sídliště většinou s několika základními i mateřskými školami, takže zřejmě je tomu tak i v případě těchto středisek a domnívám se, že se na sídlištích nenachází jen křesťansky orientovaná střediska volného času, ale i volnočasová střediska bez náboženského zaměření, ale to už je otázka do jiného výzkumu, kterou jsem se nezabývala.

Tabulka 13 - umístění střediska, ve kterém se respondent angažuje

Otázka: V jako části Plzně se nachází instituce, ve které pracujete?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Centrum	2
Okrajová část	3
Sídliště	7
Mimo Plzeň	0

---

¹³⁵ Srov. Tabulka 13 – umístění střediska, ve kterém se respondent angažuje.

Oproti farnostem se většina středisek své činnosti věnuje více než pět let, ale najdou se i taková, která jsou poměrně nová, nebo alespoň jejich volnočasové aktivity s pastoračním zaměřením.¹³⁶

Tabulka 14 - doba působení středisek v oblasti volnočasových pastoračních aktivit

Otázka: Jak dlouho provozuje instituce, v níž jste zaměstnán/a volnočasové pastorační činnosti, popř. jak dlouho Vy osobně provozujete volnočasové pastorační činnosti?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Méně než rok	1
1-2 roky	1
3-5 let	2
Více než 5 let	8

---

¹³⁶ Srov. Tabulka 14 – doba působení středisek v oblasti volnočasových pastoračních aktivit.

Křesťansky orientovaná střediska volného času mají mnohem širší záběr věkových kategorií účastníků, kterým se v rámci nabídky svých aktivit věnují. Na rozdíl od farností římskokatolické církve se věnují aktivitám i pro děti předškolního věku a na druhé straně pořádají činnosti i pro pracující lidi středního a pozdního dospělého věku, tedy se věnují klientům až do 65 let věku. Nejčastěji se ale věnují účastníkům ve věku od 6 do 15, někdy i 19 let, tedy dětem mladšího školního a staršího školního věku a mladým lidem středoškolského věku.¹³⁷

Tabulka 15 - věkové kategorie, kterým se střediska věnují

Otázka: Kterým věkovým kategoriím nabízíte volnočasové pastorační aktivity?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Dětem předškolního věku (2-5 let)	3
Dětem mladšího školního věku (6-11 let)	9
Dětem staršího školního věku (12-15 let)	9
Mladým lidem středoškolského věku (16-19 let)	8
Mladým lidem vysokoškolského věku (20-26 let)	4
Pracujícím lidem středního dospělého věku (27-50 let)	4
Pracujícím lidem pozdního dospělého věku (51-65 let)	2
Seniorům (66 let+)	0

---

¹³⁷ Srov. Tabulka 15 – věkové kategorie, kterým se střediska věnují.

Stejně jako v případě farností se i zde dotázaní domnívají, že aktivity, které jejich instituce pro své klienty pořádá, jsou klienty samými ve většině případů žádané a je o ně zájem.¹³⁸

Tabulka 16 - představa respondentů o zájmu o nabízené aktivity mezi klienty středisek

Otázka: Domníváte se, že volnočasové pastorační aktivity nabízené institucí, v níž jste zaměstnán/a, jsou účastníky dané aktivity žádané?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Rozhodně ano	9
Spíše ano	3
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Nevím	0

Náplň aktivit, které organizují křesťansky orientovaná střediska je velmi rozmanitá. Nachází se zde mnoho zájmových aktivit, jaké můžeme najít i v jiných střediscích či volnočasových centrech, ale jsou zde i takové činnosti, které bychom nejspíš nikde jinde v nabídce nenašli než v křesťansky zaměřené instituci.

Mezi ty běžnější aktivity, které jsou většinou velmi konkrétní, patří klasické zájmové kroužky dělené do kategorií podle svých zaměření. Zde můžeme najít sportovní, výtvarné, vzdělávací, společenské i hudební aktivity, doučování do školy či pravidelnou klubovou činnost, která je ve většině případů otevřená nejen pravidelným účastníkům kroužků, ale i těm, kdo do klubu a střediska jako takového docházejí nepravidelně.

---

¹³⁸ Srov. Tabulka 16 – představa respondentů o zájmu o nabízené aktivity mezi klienty středisek.

Mezi ty méně obvyklé a více křesťansky zaměřené aktivity, které dle mého názoru jsou i více pastoračního charakteru než běžné kroužky, spadají činnosti jako společenství, výuka náboženství, formace ministrantů, duchovně-zážitkové akce či studium Bible.

Mezi těmito aktivitami, které vypadají na první pohled dost rozdílně, najdeme ale i takové, které se prolínají napříč většinou uvedených odpovědí. Takovými aktivitami jsou pobytové akce jako třeba letní tábory, víkendové „přespávací“ akce přímo v instituci nebo v jiném domluveném zařízení, jednorázové výlety nebo brigády. Zajímavostí mezi nabídkou aktivit těchto středisek je odborné pracoviště pro rodiny s dětmi, které spravují salesiáni v rámci svého střediska.¹³⁹

Jak bylo uvedeno v nabídce aktivit, které střediska organizují, nachází se zde i jednorázové aktivity. Tyto aktivity se podle odpovědí respondentů nejčastěji pořádají jedenkrát za 14 dní nebo jedenkrát za měsíc. Nejsou ale vyloučeny ani aktivity pořádané pouze jedenkrát za rok.¹⁴⁰

Tabulka 17 - frekventovanost jednorázových aktivit nabízených středisky

Otázka: Kolikrát do roka pořádáte pro klienty instituce, v níž jste zaměstnán/a, jednorázové aktivity?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
1x týdně	1
1x za 14 dní	4
1x měsíčně	3
1x za čtvrt roku	1
1x za půl roku	0
1x ročně	2
Jiné...	1
Nikdy	0

¹³⁹ Srov. Centrum pomoci Střecha; Dostupné z: <https://www.sdbplzen.cz/centrum-pomoci-strecha>.

¹⁴⁰ Srov. Tabulka 17 – frekventovanost jednorázových aktivit nabízených středisky.

Většina dotázaných pak na konec uvedla, že průměrný počet návštěvníků aktivit pořádaných institucí, ve které se angažují, se pohybuje v rozmezí 100 až 1000 účastníků aktivit ročně.¹⁴¹

Tabulka 18 - návštěvnost aktivit pořádaných středisky

Otázka: Kolik klientů v průměru za jeden školní rok navštíví instituci, v níž jste zaměstnán/a?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Do 100 účastníků	3
100-1000 účastníků	8
Nad 1000 účastníků	1

---

¹⁴¹ Srov. Tabulka 18 – návštěvnost aktivit pořádaných středisky.

3.2.3 Činnosti pastorační ve volném čase poskytované plzeňskými pastoračními centry

I v oblasti pastoračních center budou výsledky interpretovány podobným způsobem jako u předchozích dvou typů institucí. Respondentů, kteří v této oblasti odpověděli, bylo nejméně. Celkem tři dotázaní uvedli, že se angažují v pastoračních centrech na území města Plzně.

Vzhledem k malému počtu odpovědí v této oblasti budou i interpretované výsledky stručnější. Věkově se tito respondenti nacházejí mezi 27 až 55 lety.¹⁴²

Tabulka 19 - věkové složení respondentů v oblasti pastoračních center

Otázka: Kolik je Vám let?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Méně než 18 let	0
18-20 let	0
21-26 let	0
27-40 let	1
41-55 let	2
56-65 let	0
66-75 let	0
76 let a více	0

---

¹⁴² Srov. Tabulka 19 – věkové složení respondentů v oblasti pastoračních center.

Vzdělanostní úroveň těchto dotázaných je v jednom případě středoškolská bez maturitní zkoušky a ve zbylých dvou případech vysokoškolská s magisterským nebo inženýrským titulem.¹⁴³

Tabulka 20 - úroveň vzdělání respondentů v oblasti pastoračních center

Otázka: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Základní	0
Střední bez maturity	1
Střední s maturitou	0
Vyšší odborné	0
Vysokoškolské s titulem Bc.	0
Vysokoškolské s titulem Mgr. nebo Ing.	2

Vzhledem k povaze instituce, uvedli respondenti, že zastávají pozici pastoračního asistenta nebo asistentky nebo vedoucího konkrétní aktivity.¹⁴⁴

Tabulka 21 - pozice respondentů v oblasti pastoračních center

Otázka: Jakou pozici nebo pozice v instituci zastáváte?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Ředitel/ka	0
Zástupce ředitele/ředitelky	0
Vedoucí konkrétní aktivity	1
Jiné...	2

---

¹⁴³ Srov. Tabulka 20 – úroveň vzdělání respondentů v oblasti pastoračních center.

¹⁴⁴ Srov. Tabulka 21 – pozice respondentů v oblasti pastoračních center.

Místopisně se pastorační centra nacházejí v Plzni spíše v centru města, i když jeden dotázaný respondent uvedl, že se centrum, ve kterém se angažuje, nachází na sídlišti.¹⁴⁵

Tabulka 22 - umístění centra, ve kterém se respondent angažuje

Otázka: V jako části Plzně se nachází instituce, ve které pracujete?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Centrum	2
Okrajová část	0
Sídliště	1
Mimo Plzeň	0

Ohledně doby působení pastoračních center se respondenti ve svých výpovědích rozdělili přesně na třetiny. Jeden z nich uvedl, že se angažuje v centru, které v oblasti volnočasových pastoračních aktivit působí méně než jeden rok, další se angažuje v centru s působností jednoho až dvou let a třetí působí v centru, které se volnočasovým pastoračním činnostem věnuje již déle než pět let.¹⁴⁶

Tabulka 23 - doba působení centra v oblasti volnočasových pastoračních aktivit

Otázka: Jak dlouho provozuje instituce, v níž jste zaměstnán/a volnočasové pastorační činnosti, popř. jak dlouho Vy osobně provozujete volnočasové pastorační činnosti?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Méně než rok	1
1-2 roky	1
3-5 let	0
Více než 5 let	1

---

¹⁴⁵ Srov. Tabulka 22 – umístění centra, ve kterém se respondent angažuje.

¹⁴⁶ Srov. Tabulka 23 – doba působení centra v oblasti volnočasových pastoračních aktivit.

Ve své působnosti se pastorační centra nejvíce věnují dětem staršího školního věku, tedy 12 až 15 letým a mladým lidem středoškolského a vysokoškolského věku, což znamená mladým lidem ve věku od 16 do 26 let.¹⁴⁷

Tabulka 24 - věkové kategorie, kterým se centra věnují

Otázka: Kterým věkovým kategoriím nabízíte volnočasové pastorační aktivity?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Dětem předškolního věku (2-5 let)	2
Dětem mladšího školního věku (6-11 let)	2
Dětem staršího školního věku (12-15 let)	3
Mladým lidem středoškolského věku (16-19 let)	3
Mladým lidem vysokoškolského věku (20-26 let)	3
Pracujícím lidem středního dospělého věku (27-50 let)	2
Pracujícím lidem pozdního dospělého věku (51-65 let)	2
Seniorům (66 let+)	1

---

¹⁴⁷ Srov. Tabulka 24 – věkové kategorie, kterým se centra věnují.

Stejně jako u farností římskokatolické církve a křesťansky orientovaných středisek volného času, i v případě pastoračních center se respondenti domnívají, že aktivity, které instituce, v níž se angažují, nabízí, jsou jejich účastníky žádané a oblíbené.¹⁴⁸

Tabulka 25 - představa respondentů o zájmu o aktivity mezi klienty pastoračních center

Otázka: Domníváte se, že volnočasové pastorační aktivity nabízené institucí, v níž jste zaměstnán/a, jsou účastníky dané aktivity žádané?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Rozhodně ano	1
Spíše ano	2
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Nevím	0

Nejčastější náplní volnočasových aktivit s pastoračním charakterem v těchto typech institucí jsou činnosti jako společenství pro různé věkové kategorie, poutě, duchovní rekollece, diecézní i menší oblastní poutě, vzdělávací programy pro školy, které bývají i tematicky zaměřené. Pořádají ale i výlety, tábory nebo plesy.

---

¹⁴⁸ Srov. Tabulka 25 – představa respondentů o zájmu o aktivity mezi klienty pastoračních.

Mezi náplní aktivit, které pastorační centra nabízejí, můžeme najít i jednorázové aktivity. Respondenti v této oblasti uvedli, že jednorázové aktivity pro účastníky svých akcí pořádají jedenkrát týdně nebo jedenkrát měsíčně.¹⁴⁹

Tabulka 26 - frekventovanost jednorázových aktivit pastoračních center

Otázka: Kolikrát do roka pořádáte pro klienty instituce, v níž jste zaměstnán/a, jednorázové aktivity?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
1x týdně	1
1x za 14 dní	0
1x měsíčně	2
1x za čtvrt roku	0
1x za půl roku	0
1x ročně	0
Jiné...	0
Nikdy	0

---

¹⁴⁹ Srov. Tabulka 26 – frekventovanost jednorázových aktivit pastoračních center.

Počet návštěvníků se liší podle odpovědi každého respondenta. Jeden uvedl, že průměrný počet klientů, kteří ročně jejich centrum navštíví, nepřesáhne 100 lidí, odpověď druhého se pohybovala v rozmezí 100 až 1000 osob, které navštíví centrum, kde se dotázaný angažuje a v případě třetího respondenta přesáhl průměrný počet návštěvníků volnočasových pastoračních aktivit 1000 klientů.¹⁵⁰

Tabulka 27 - návštěvnost aktivit pořádaných pastoračními centry

Otázka: Kolik klientů v průměru za jeden školní rok navštíví instituci, v níž jste zaměstnán/a?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Do 100 účastníků	1
100-1000 účastníků	1
Nad 1000 účastníků	1

---

¹⁵⁰ Srov. Tabulka 27 – návštěvnost aktivit pořádaných pastoračními centry.

3.2.4 Aktivity ve volném čase s prvky pastorační činnosti pořádané dalšími křesťansky orientovanými institucemi na území města Plzně

Kromě respondentů, kteří uvedli, že se angažují ve specifikovaných institucích, se do výzkumu zapojili i čtyři, kteří odpověděli, že podílejí na činnosti instituce, kterou jsem v možnostech neuvedla. Konkrétně jsou těmito institucemi církevní škola, diecézní centrum mládeže, které je součástí diecézního pastoračního centra, farnost evangelické církve a skautská organizace.

Respondenti, kteří odpověděli v této oblasti, se věkově pohybují mezi 27 a 55 roky.¹⁵¹

Tabulka 28 - věkové rozmezí respondentů v oblasti dalších křesťansky orientovaných institucí

Otázka: Kolik je Vám let?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Méně než 18 let	0
18-20 let	0
21-26 let	0
27-40 let	2
41-55 let	2
56-65 let	0
66-75 let	0
76 let a více	0

---

¹⁵¹ Srov. Tabulka 28 – věkové rozmezí respondentů v oblasti dalších křesťansky orientovaných institucí.

Kromě jednoho dotázaného byla jejich úroveň vzdělání vysokoškolská s magisterským nebo inženýrským titulem.¹⁵²

Tabulka 29 - úroveň vzdělání respondentů v oblasti dalších křesťansky orientovaných institucí

Otázka: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Základní	0
Střední bez maturity	0
Střední s maturitou	1
Vyšší odborné	0
Vysokoškolské s titulem Bc.	0
Vysokoškolské s titulem Mgr. nebo Ing.	3

Pozice, kterou respondenti v těchto institucích zastávají, je opět rozdílná podle každého respondenta. Dotázaní uvedli, že zastávají pozici vedoucího konkrétní aktivity, školního kaplana, laického kazatele a spirituála a ředitele zároveň.¹⁵³

Tabulka 30 - pozice respondentů v oblasti dalších institucí

Otázka: Jakou pozici nebo pozice v instituci zastáváte?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Ředitel/ka	0
Zástupce ředitele/ředitelky	0
Vedoucí konkrétní aktivity	1
Jiné...	3

¹⁵² Srov. Tabulka 29 – úroveň vzdělání respondentů v oblasti dalších křesťansky orientovaných institucí.

¹⁵³ Srov. Tabulka 30 – pozice respondentů v oblasti dalších institucí.

Instituce, o kterých respondenti uvedli, že se v nich angažují, se v rámci Plzně nacházejí převážně v jejím centru, ale jedna z nich se nachází i v okrajové části krajského města.¹⁵⁴

Tabulka 31 - umístění instituce, v níž se respondent angažuje

Otázka: V jako části Plzně se nachází instituce, ve které pracujete?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Centrum	3
Okrajová část	1
Sídliště	0
Mimo Plzeň	0

Všichni respondenti v tomto případě na dotaz ohledně doby působnosti instituce, v níž se angažují, odpověděli, že v oblasti volnočasových pastoračních center působí více než pět let.¹⁵⁵

Tabulka 32 - doba působení institucí v oblasti volnočasových pastoračních aktivit

Otázka: Jak dlouho provozuje instituce, v níž jste zaměstnán/a volnočasové pastorační činnosti, popř. jak dlouho Vy osobně provozujete volnočasové pastorační činnosti?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Méně než rok	0
1-2 roky	0
3-5 let	0
Více než 5 let	4

---

¹⁵⁴ Srov. Tabulka 31 – umístění instituce, v níž se respondent angažuje.

¹⁵⁵ Srov. Tabulka 32 – doba působení institucí v oblasti volnočasových pastoračních aktivit.

Ač jsou tyto instituce odlišné, uvedli respondenti, že nejčastěji se věnují aktivitám pro mladé lidi středoškolského věku, tedy věkovou kategorií od 16 do 19 let a činnostem pro osoby věkové kategorie střední dospělosti, což je věk od 27 do 50 let. Naopak pouze jeden respondent odpověděl, že se v rámci nabídky aktivit věnuje instituce, v níž se angažuje, dětem mladšího školního věku, tedy věkové kategorii od 6 do 11 let.¹⁵⁶

Tabulka 33 - věkové kategorie, kterým se zmíněné instituce věnují

Otázka: Kterým věkovým kategoriím nabízíte volnočasové pastorační aktivity?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Dětem předškolního věku (2-5 let)	2
Dětem mladšího školního věku (6-11 let)	1
Dětem staršího školního věku (12-15 let)	2
Mladým lidem středoškolského věku (16-19 let)	3
Mladým lidem vysokoškolského věku (20-26 let)	2
Pracujícím lidem středního dospělého věku (27-50 let)	3
Pracujícím lidem pozdního dospělého věku (51-65 let)	2
Seniorům (66 let+)	2

---

¹⁵⁶ Srov. Tabulka 33 – věkové kategorie, kterým se zmíněné instituce věnují

I v tomto posledním případě, se všichni dotázaní respondenti shodli, že se domnívají, že aktivity nabízené institucemi, ve kterých zastávají zmíněné pozice, jsou mezi klienty oblíbené a žádané.¹⁵⁷

Tabulka 34 - představa respondentů o zájmu o aktivity mezi klienty institucí

Otázka: Domníváte se, že volnočasové pastorační aktivity nabízené institucí, v níž jste zaměstnán/a, jsou účastníky dané aktivity žádané?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Rozhodně ano	1
Spíše ano	3
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Nevím	0

Náplň činnosti těchto institucí se liší podle charakteru jednotlivých institucí. Vzhledem k anonymitě nelze s jistotou říct, jaké činnosti patří konkrétní instituci, můžeme se to pouze domnívat. U církevní školy se domnívám, že jsou to činnosti jako výuka, příprava na svátost křtu či biřmování. Zřejmě zde pracuje respondent, který odpověděl, že je na pozici školního kaplana, jelikož jiná instituce ze zde zmíněných nemá charakter školy, tudíž zmíněný respondent může vést přípravy na svátosti. Ale i toto jsou pouze domněnky. V rámci programu diecézního centra pro mládež se mohu domnívat, že jsou to aktivity jako společenství, víkendové akce, tábory pobytové i putovní, duchovní obnovy, tvořivé dílny, setkání nejen na diecézní úrovni, ale i na celonárodní či celosvětové, na kterých se většinou podílí spolu s dalšími diecézními centry v České republice. Ze zbylých dvou odpovědí se domnívám, že farnost evangelické církve nabízí aktivity typu výlety, společenství v menších i větších skupinách osob, promítání filmů s následnými tematickými diskuzemi či nedělní setkání

---

¹⁵⁷ Srov. Tabulka 34 – představa respondentů o zájmu o aktivity mezi klienty institucí.

pro děti a „dorost“. Respondent, který s největší pravděpodobností odpovídal za skautskou organizaci, uvedl pouze, že jejich aktivity souvisí s přírodou, takže nemůžeme v tomto případě říci, zda jsou jejich aktivity pastoračního charakteru či nikoliv.

V otázce, jak často organizují instituce jednorázové aktivity pro své klienty, se odpovědi opět rozcházejí. Dva respondenti uvedli, že ani jedna ze specifikovaných možností nesplňuje podmínky jejich četnosti, protože se tyto aktivity odehrávají v nepravidelném časovém intervalu a není tak možné říci přesně, kolikrát či jak často se tyto aktivity odehrávají. Zbylí dva dotázaní se liší i mezi sebou. Jeden uvedl, že se u nich v instituci jednorázové aktivity konají jedenkrát týdně a druhý, že mají jednorázové činnosti jedenkrát za čtvrt roku.¹⁵⁸

Tabulka 35 - frekventovanost jednorázových aktivit

Otázka: Kolikrát do roka pořádáte pro klienty instituce, v níž jste zaměstnán/a, jednorázové aktivity?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
1x týdně	1
1x za 14 dní	0
1x měsíčně	0
1x za čtvrt roku	1
1x za půl roku	0
1x ročně	0
Jiné...	2
Nikdy	0

---

¹⁵⁸ Srov. Tabulka 35 – frekventovanost jednorázových aktivit.

Odpověď ohledně návštěvnosti aktivit si de facto rozdělili respondenti na poloviny. U dvou dotázaných byla odpověď, že jejich instituce navštíví v průměru do 100 účastníků aktivit a u zbylých dvou to byla čísla od 100 do 1000 osob v průměru ročně.¹⁵⁹

Tabulka 36 - návštěvnost aktivit organizovaných dalšími křesťansky orientovanými institucemi

Otázka: Kolik klientů v průměru za jeden školní rok navštíví instituci, v níž jste zaměstnán/a?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Do 100 účastníků	2
100-1000 účastníků	2
Nad 1000 účastníků	0

---

¹⁵⁹ Srov. Tabulka 36 – návštěvnost aktivit organizovaných dalšími křesťansky orientovanými institucemi.

3.3 Závěrečné shrnutí interpretovaných výsledků

Závěrečné shrnutí celého výzkumu, které vychází především z interpretovaných výsledků, které jsou výše podrobněji rozebrány, bude rozděleno na dvě hlavní části. První část se nejprve zaměří na celkové srovnání všech typů institucí, nacházejících se na území města Plzně, které se prostřednictvím respondentů zapojily do šetření. Dále budou porovnány nabídky aktivit podle věkových kategorií, kterým jsou věnovány, s přihlédnutím k otázce, které věkové kategorii se instituce celkově nejčastěji věnují, a které naopak nejméně nebo vůbec. Třetí část tohoto srovnání se bude soustředit na náplň volnočasových pastoračních aktivit, které instituce celkově svým klientům nabízejí.

Ve druhé části pak bude následovat vyhodnocení vzhledem k předem formulovaným otázkám výzkumného projektu, které jsou sepsány v metodologické části této kapitoly. Bude zde popsáno, zda byly díky výzkumnému šetření opravdu zjištěny odpovědi na zmíněné otázky a to nejprve na hlavní otázku a po té na dílčí otázky, které vycházejí ze znění hlavní výzkumné otázky.

3.3.1 Porovnání všech typů institucí v Plzni

Do výzkumného šetření se v Plzni zapojilo celkem 26 respondentů z několika různých typů institucí. Nelze však říci, že se zapojilo 26 různých institucí, protože je možné, že z některých konkrétních organizací se zapojilo více respondentů. Konkrétní počty, kolik respondentů se zapojilo za jaké typy institucí, byly uvedeny již v podrobných interpretacích výsledků dotazníku.

Celkově můžeme z výsledků usuzovat, že nejvíce volnočasových pastoračních aktivit najdeme v křesťansky orientovaných střediscích volného času, mezi které patří například SHM Klub Plzeň v Plzni-Skvrňanech spravovaný Kongregací Dcer Panny Marie Pomocnice¹⁶⁰ a Salesiánské středisko mládeže Plzeň v Plzni-Lobzích, které spravují Salesiáni dona Boska.¹⁶¹ Do těchto dvou institucí byl dotazník zaslán

---

¹⁶⁰ Srov. O nás; Dostupné z: <http://plzen.shm.cz/o-nas-shm-plzen/>.

¹⁶¹ Srov. Úvod; Dostupné z: <https://www.sdbplzen.cz/stredisko-mladeze>.

konkrétním osobám záměrně. Obě instituce znám z vlastní zkušenosti, takže jsem měla předem zjištěno, že zde volnočasové pastorační aktivity probíhají.

Dále z celkových výsledků můžeme vydedukovat, že nejčastěji se zapojují ve volnočasových pastoračních činnostech lidé ve věku 41 až 55 let a dále pak ve věku 27 až 40 let. Ohledně otázky vzdělání dotázaných respondentů můžeme soudit, že nejvíce jsou v oblasti volnočasových aktivit s pastoračním charakterem angažováni lidé s vysokoškolským vzděláním s magisterským či inženýrským titulem. Naopak nikdo ze zapojených nedisponuje vzděláním z vyšší odborné školy. Druhou nejčastěji uváděnou vzdělanostní úrovní bylo středoškolské vzdělání s maturitní zkouškou.

Plzeňské instituce se podle zjištěných výsledků nejčastěji nacházejí v centru města nebo na sídlištích, kterých je v Plzni minimálně deset, podle městských obvodů, ale každý z nich v sobě sdružuje několik menších sídlišť dohromady.¹⁶² V těchto institucích, ať už na sídlišti nebo v centru či dokonce na okraji města, se respondenti nejčastěji podle uvedených odpovědí nacházejí na pozicích vedoucího konkrétní aktivity nebo na úplně jiné pozici, která nebyla v nabídce mnou specifikovaných možností odpovědí. Tyto další pozice jsou konkretizovány u jednotlivých typů institucí. Většina institucí, které se věnují volnočasovým pastoračním aktivitám a sídlí na území města Plzně, fungují v této oblasti více než pět let. Konkrétně tento časový údaj uvedlo 16 respondentů. Většina dotázaných pak také uvedla, že se domnívají, že aktivity nabízené institucí, ve které se angažují, jsou mezi klienty oblíbené a žádané.

Otázkám ohledně věkové kategorie klientů a náplně aktivit, které instituce svým klientům nabízejí, se budu věnovat v následujících částech, takže nyní ještě něco málo k posledním dvěma otázkám, které se týkají četnosti jednorázových aktivit a návštěvnosti aktivit.

Jednorázové aktivity, které se ve většině případů opakují pravidelně, ale např. s jiným tématem, jsou běžnou součástí nabídky aktivit jakýchkoli institucí, které se věnují volnočasovým aktivitám. Mezi takové aktivity patří například i letní tábory.

---

¹⁶² Srov. Městské obvody: oficiální informační server města Plzně; Dostupné z: <https://www.plzen.eu/o-meste/mestske-obvody/mestske-obvody-plzen.aspx>.

Ty se opakují pravidelně každý rok, ale většinou s jinou tematikou, pokud nejde o tábory, které se vztahují ke konkrétním zájmovým kroužkům, které probíhají během celého školního roku a o letních prázdninách mají svá soustředění, ale říkají jim tábory, protože jsou otevřené i těm, kteří kroužek během roku nenavštěvují, ale pouze se chtějí během letních prázdnin naučit něco nového. V provedeném výzkumném šetření, jehož výsledky jsou zde interpretovány, odpověděli dotázaní respondenti nejčastěji, že jednorázové aktivity pro své klienty pořádají jedenkrát měsíčně, dále pak jednou za dva týdny a třetí nejčastější odpovědí bylo jedenkrát týdně.

Ohledně návštěvnosti aktivit během jednoho roku, uvedli respondenti, že v nejčastějších případech instituce, ve kterých se na různých pozicích dotázaní angažují, navštíví v průměru 100 až 1000 účastníků ročně. Pouze dva respondenti uvedli, že jejich instituce navštíví více než 1000 klientů ročně.

V poslední otázce celého výzkumu jsem se ptala, zda se respondenti domnívají, že klienti, kteří navštěvují jejich instituce, zvou na jimi navštěvované aktivity i své přátele. Na tuto otázku odpověděla většina dotázaných respondentů kladně, proto není rozebrána konkrétně u jednotlivých typů institucí, ale zmiňuji se o ní až zde. Její jednotlivé interpretace by byly u všech výše rozebraných typů organizací shodné a neříkaly by žádné nové informace, proto je o této otázce řeč až nyní. Jak vypadaly počty odpovědí u jednotlivých možností u této otázky, je patrné z přiložené tabulky.¹⁶³

Tabulka 37 - představa respondentů o rozšíření povědomí o instituci mezi přáteli samotných klientů

Otázka: Domníváte se, že klienti navštěvující aktivity pořádané institucí, v níž jste zaměstnán/a, zvou své přátele do této instituce a na její aktivity?	
Možnosti odpovědí	Počet odpovědí
Ano	25
Ne	0
Nevím	1

---

¹⁶³ Srov. Tabulka 37 – představa respondentů o rozšíření povědomí o instituci mezi přáteli samotných klientů.

3.3.2 Porovnání nabídky podle věkových kategorií, kterým jsou aktivity nabízeny

Odpovědi, na otázku jakým věkovým kategoriím se instituce v rámci své nabídky aktivit nejčastěji věnují, jsou velmi různorodé. Nejvíce se instituce věnují dětem staršího školního věku, tedy věkové kategorii od 12 do 15 let. Tuto kategorii pak následuje mládež středoškolského věku, což znamená mladé lidi ve věku od 16 do 19 let a třetí skupinou, které se instituce nejvíce věnují, jsou děti mladšího školního věku, tedy kategorie od 6 do 11 let. Naopak nejméně aktivit je v plzeňských institucích věnováno seniorům nad 66 let a pak také dětem předškolního věku a pracujícím lidem ve věku pozdní dospělosti, což jsou lidé ve věku od 51 do 65 let. Posledním dvěma zmíněným kategoriím se podle počtu odpovědí věnuje stejný počet institucí v rámci své nabídky volnočasových pastoračně zaměřených aktivit.

3.3.3 Porovnání nabídky podle náplně aktivit

Jednotlivé typy institucí nabízejí aktivity takové, které odpovídají charakteru jejich organizace. Střediska volného času mají více konkrétnějších individuálnějších zájmových kroužků rozdělených do několika skupin, podle toho, čemu se v daném kroužku věnují. Pastorační centra nabízejí podobné aktivity jako farnosti římskokatolické církve, ale i jako diecézní centrum, farnost evangelické církve nebo církevní škola. Ve všech institucích většinou najdeme společenství pro různé věkové kategorie, výuku náboženství, duchovní obnovy, přípravu na svátosti, ale i jednorázové aktivity jako plesy, tábory nebo večery chval. Kdybychom chtěli znát podrobnou nabídku aktivit těchto institucí, museli bychom zjistit, které konkrétní instituce se prostřednictvím respondentů do výzkumného šetření zapojily a zjišťovat nabídku např. na jejich webových stránkách nebo přímo v jejich místech působit. Konkrétní instituce jsou ovšem ale neznámé, takže tuto podrobnější nabídku není možné poskytnout.

3.3.4 Vyhodnocení výzkumu vzhledem k předem formulovaným otázkám

A nyní tedy k vyhodnocení celého výzkumu vycházejícího z interpretovaných výsledků, které jsou rozebrány podrobněji výše, vzhledem k předem formulovaným výzkumným otázkám.

Odpověď na hlavní výzkumnou otázku, která zněla, zda v Plzni existují farnosti římskokatolické církve a církevně založené organizace věnující se volnočasovým pastoračním činnostem, je možné nalézt nejen v souhrnu všech institucí v celkovém srovnání, ale i v podrobnějších konkrétnějších částech u jednotlivých typů institucí. U jednotlivých typů institucí najdeme i odpovědi na dílčí otázky, které rozpracovávají otázku hlavní.

Z výsledků, které respondenti uvedli a které jsou v této kapitole interpretovány, vyplývá, že na území města Plzně existují jak farnosti římskokatolické církve, tak církevně založené organizace, mezi které patří například křesťansky orientovaná střediska volného času, pastorační centra, diecézní centra mládeže či církevní školy. Všechny tyto instituce se věnují volnočasovým pastoračním činnostem pro různé věkové kategorie, jak bylo popsáno již výše.

Výzkumné šetření tedy přineslo odpovědi na předem formulované otázky a ještě navíc podrobněji ukázalo rozložení aktivit mezi věkové kategorie a mezi rozličné typy institucí, což vidím jedině jako přínos celého výzkumu.

4 Principy výchovy ve volném čase v pastoračních aktivitách

V této poslední kapitole je popsána možná spolupráce pedagogiky volného času a pastorační práce. Taková spolupráce podle mého názoru může spočívat v propojení metod, které používá pedagogika volného času pro volnočasové aktivity a metod, které vycházejí z pastorální teologie a využívá je pro svou praxi pastorační práce. Tyto metody se dají propojit v případě aktivit, které probíhají ve volném čase a mají pastorační charakter, tedy, jak je popsáno v první kapitole, snaží se pomoci danému pastorovanému jednotlivci v jeho životní situaci a dovést jej k novým možnostem, jak se svým životem nakládat. Tato možná pomoc, jak nabídnout jednotlivcům nové způsoby prožívání své životní situace, se může odehrávat ve volném čase jednotlivců, pokud oni sami ten daný čas, kdy se pastorační činnost odehrává, chápou jako svůj volný čas. Možné způsoby chápání volného času jsou popsány v první části druhé kapitoly. Pro potřeby této kapitoly budu vycházet z pojetí, které je spojením dvou vyargumentovaných pojetí popsaných ve druhé kapitole, a které volný čas vnímají jako čas, kdy každý má možnost svobodného rozhodnutí, co chce v čase, který nenaplnuje pracovními povinnostmi ani životně důležitými potřebami, vykonávat za činnosti. Propojení metod pastorační práce a pedagogiky volného času bude doloženo na příkladech vycházejících z výsledků výzkumu, které jsou interpretovány ve třetí kapitole. V poslední části této kapitoly bude vzájemné propojení pedagogiky volného času a pastorační práce popsáno z hlediska institucí, které není soustředěné na krajské město Plzeň, tedy se instituce zde zmíněné nacházejí v různých částech České republiky, ale vzhledem k anonymitě dotazníku, nelze stanovit přesné umístění těchto mimoplzeňských institucí.

4.1 Možnosti propojení pedagogiky volného času a pastorační práce skrze jim vlastní metody v institucích na území města Plzně

V této části nejdříve nastíním metody pedagogiky volného času, které se podle mého názoru dají využít pro naplnění cíle pastorační práce, kterým je zde myšleno nabídnutí nových možností, jak prožívat svou životní situaci danému pastorovanému jedinci. Dále budou vybrány metody pastorační práce, které se podle mého názoru dají využít v rámci volnočasových aktivit s duchovním rozměrem. V souvislosti s volnočasovými aktivitami s duchovní tematikou budou popsány i instituce, kde se takové aktivity mohou odehrát, ať už to jsou instituce primárně zaměřené na pastorační činnosti či instituce primárně zaměřené na volnočasové aktivity.

Jako metody pedagogiky volného času, které by mohly být přínosem pro pastorační praxi, jsem vybrala animaci, participaci a výchovu zážitkem. Všechny tyto metody již byly podrobně popsány ve druhé kapitole v části věnované metodám a přístupům volnočasové pedagogiky. Tyto metody jsou využívány v rámci volnočasových aktivit, ale podle mého názoru by mohly být užitečným prostředkem i pro pastorační praxi. Animace je metoda využívaná hojně salesiánskými středisky volného času. Je to metoda, která se svým přístupem snaží navodit příjemnou atmosféru mezi účastníky aktivity. Volnočasový pedagog, který tuto metodu používá, by se měl snažit navázat důvěryhodný vztah se svěřeným jedincem. Navázání vztahu, ve kterém je důležitá vzájemná důvěra, je podle mého názoru důležitým krokem i pro pastoračního pracovníka a jemu svěřenému jedinci, proto se podle mého mínění může metoda animace využívat i pro pastorační činnosti. Animovat, jak je popsáno již ve druhé kapitole, znamená v překladu oduševňovat nebo oživovat, proto se tato metoda může využívat nejen pro individuální pastorační činnost, ale i pro činnost skupinovou, jakou je například duchovní cvičení pro malé společenství či setkávání v rámci společenství mladých lidí například na setkáních mládeže na různých úrovních (vikariátní, diecézní, celorepublikové, celosvětové).

Participace je přístup, který není pouze primárně volnočasovým přístupem. Jak je uvedeno ve druhé kapitole, vysvětlení pojmu participace můžeme nalézt i v církevních dokumentech jako je například *Kompendium sociální nauky církve*.¹⁶⁴ Díky participaci se jednotlivci učí vzájemné spolupráci a spolupodílení se na rozhodování a na vytváření aktivit, kterých se následně sami účastní. Spolupráce a schopnost podílet se na rozhodování skupiny je podle mého názoru důležitým prvkem i pro pastorační činnosti, proto je participace vhodným přístupem, který je možné využít pro volnočasové aktivity i pro pastorační činnosti. Je to přístup, který je využíván nejen v salesiánském prostředí, ale i v dalších volnočasových institucích, takže i proto je možné jej využít i v dalších institucích jako jsou ty, kde se odehrává pastorační činnost.

Poslední primárně pedagogickou metodou, která je podle mého názoru vhodná pro využití i v pastorační praxi, je výchova zážitkem. Je to metoda, která je vhodná pro skupinové i individuální aktivity. V rámci této metody se pracovník, ať už jde o volnočasového pedagoga nebo pastoračního pracovníka, snaží svěřenému jedinci nebo skupině předat informace prostřednictvím získání vlastní zkušenosti z prožitého zážitku. Takový zážitek bývá obvykle propojen s konkrétním tématem, kterým se skupina nebo jednotlivec právě zabývá. Tato metoda mi přijde vhodná pro pastorační praxi právě kvůli své názornosti, protože díky ní je možné pastorovanému jedinci nebo skupině ukázat nové možnosti prožívání své životní situace a vyzkoušet si je tzv. “na vlastní kůži“ a zjistit tak, zda jsou pro daného jedince vhodné či nikoliv a je třeba vymyslet jiné způsoby nového prožívání vlastního životního příběhu.

Metody pastorační práce, které by se podle mého názoru daly využít i v rámci volnočasových aktivit s duchovní tematikou, jsou metoda Josepha Cardijna vidět-posoudit-jednat vycházející z pastorální teologie či metoda zmíněná Alešem Opatrným na webových stránkách Pastorace.cz, kterou je duchovní cvičení.¹⁶⁵

---

¹⁶⁴ Srov. *Kompendium sociální nauky církve*; č. 189-191.

¹⁶⁵ Srov. 4. Jiné metody pastorační pomoci a péče; Dostupné z: <https://www.pastorace.cz/tematicke-texty/4-jine-metody-pastoracni-pomoci-a-pece>.

O metodě Josefa Cardijna vidět-posoudit-jednat už bylo psáno vícekrát v rámci první kapitoly, kde byla podrobně rozebrána a popsána, proto nyní již není třeba ji ještě více popisovat. Pouze je zde vhodné říct, proč si myslím, že by se právě tato metoda dala využít i v rámci volnočasových aktivit. Tato metoda je rozdělená do tří kroků a každý z nich má svůj vlastní cíl, kterého je třeba v rámci daného kroku dosáhnout. Tyto kroky jsou popsány v první kapitole a podle mého názoru se právě díky těmto jednotlivým krokům dá metoda použít i ve volnočasové pedagogice. Obsah těchto kroků totiž podle mého mínění nemusí souviset jen s teologickými hledisky, ale může se díky nim najít nový podnět k prožívání životní situace z pedagogického hlediska. Může se vytvořit výchovný či vzdělávací podnět, který bude formulován tak, aby byl vhodný pro situaci, se kterou se potýká konkrétní jedinec nebo i malá skupina.

Další metodou, která je primárně pastorační, ale podle mého názoru se dá využít i pro volnočasové aktivity, je duchovní cvičení. Duchovní cvičení jsou ve své podstatě samy o sobě volnočasovými aktivitami, protože se uskutečňují ve volném čase zúčastněných jedinců, ale zároveň jsou pastoračními aktivitami, protože konkrétní zúčastnění takových exercicií, jak se také duchovním cvičením říká, se jich účastní s cílem prohloubit svou víru, najít nový způsob prožívání svého životního příběhu a své víry, která je nedílnou součástí života těchto jedinců. Duchovní cvičení tak jsou příkladem propojení volnočasových a pastoračních aktivit.

Volnočasové aktivity s pastoračním charakterem se mohou podle mého názoru odehrávat v institucích, jakými jsou pastorační centra, ať už nabízejí pouze ubytovací možnosti nebo ve svém programu mají i vzdělávací aktivity a kurzy pro rozvoj osobnosti nebo také ve farnostech, protože pro ty, kteří navštěvují bohoslužby, je jejich návštěva volnočasovou aktivitou, jelikož se odehrává v jejich volném čase. Dále se takové aktivity, které se odehrávají ve volném čase a zároveň mají pastorační charakter, mohou odehrávat ve střediscích volného času, která jsou spravována řeholními komunitami, jako jsou například salesiánská střediska. Pastorační centra a farnosti jsou primárně institucemi, kde se odehrávají pastorační aktivity a střediska volného času jsou primárně institucemi, kde se odehrávají volnočasové aktivity.

Jako konkrétní příklady institucí, kde se mohou odehrávat volnočasové aktivity, které zároveň mají pastorační charakter, lze z dat získaných z výzkumného šetření, zmínit pastorační centra či církevně orientovaná střediska volného času, jakými se myslí právě například již zmíněná salesiánská střediska. V těchto institucích může dle mého názoru nejčastěji docházet k propojení volnočasových aktivit s pastoračními činnostmi. V těchto institucích lze v rámci jejich aktivit využít volnočasové metody animace, participace a výchovy zážitkem pro naplnění pastoračního cíle aktivit, jakým může být právě možné nabídnutí nových způsobů a přístupů, jak prožívat životní situaci, ve které se právě pastorovaný jedinec nachází. Konkrétními příklady těchto institucí může být například Pastorační centrum Skvrňany¹⁶⁶, SHM Klub Plzeň¹⁶⁷ či Salesiánské středisko mládeže Plzeň.¹⁶⁸ Zda respondenti, kteří se výzkumu zúčastnili, byli přímo z těchto konkrétních institucí nelze vzhledem k anonymitě dotazníku určit.

Takovým způsobem lze podle mého názoru dojít k propojení pedagogiky volného času a pastorační práce v rámci institucí, které se nacházejí na území krajského města Plzeň a nabízejí svým klientům volnočasové a pastorační aktivity.

---

¹⁶⁶ Srov. Pastorační centrum Skvrňany: O nás; Dostupné z: <https://www.fma.cz/o-nas/nase-aktivita/pcs/onas/>.

¹⁶⁷ Srov. O nás; Dostupné z: <http://plzen.shm.cz/o-nas-shm-plzen/>.

¹⁶⁸ Srov. Úvod; Dostupné z: <https://www.sdbplzen.cz/stredisko-mladeze>.

4.2 Možnosti propojení pedagogiky volného času a pastorační práce skrze jim vlastní metody v institucích mimoplzeňských

Jak už bylo řečeno, k propojení pedagogiky volného času a pastorační práce může docházet skrze metody, které jsou v rámci volnočasových aktivit a pastorační praxe praktikovány. Toto propojení bylo popsáno již v předchozí části a podle mého názoru není nutné k tomuto popisu nic dodávat, protože takto se dají zmíněné metody použít nejen v plzeňských institucích, ale i v institucích na dalších místech České republiky. Na tomto místě lze uvést příklady institucí, které se prostřednictvím svých respondentů zapojily do výzkumného šetření, ale nacházejí se mimo Plzeň. Právě v nich se pak může uskutečňovat propojení volnočasových aktivit a pastoračních činností. Do výzkumného šetření se zapojilo celkem osmnáct respondentů, kteří odpověděli, že instituce, ve které se angažují, se nachází mimo krajské město Plzeň. Z těchto odpovědí uvedlo třináct dotázaných, že se jejich volnočasové činnosti pastoračního charakteru odehrávají ve farnostech římskokatolické církve. Zbylých pět respondentů jako odpověď uvedlo možnost jiné. Instituce, ve kterých se těchto pět dotázaných angažuje, jsou každá jiná a jsou to tyto: Skaut, Křesťanská nezisková organizace, Křesťanský nadační fond a Církevní mateřská škola. Poslední odpověď podle mého názoru zřejmě není instituce, ale pouze dotázaný nevěděl, jak charakterizovat místo, kde se angažuje a popsal jej tedy slovy: Volnočasové a prázdninové aktivity pro mladé v diecézi. Pro přesnost je na následující straně uvedená tabulka s počty respondentů u jednotlivých typů odpovědí.¹⁶⁹

---

¹⁶⁹ Srov. Tabulka 38 – Typ instituce, v níž se respondent angažuje.

Tabulka 38 - Typ instituce, v níž se respondent angažuje

Otázka: V jakém typu instituce pracujete nebo děláte dobrovolníka?	
Možnost odpovědi	Počet odpovědí
Farnost římskokatolické církve	13
Pastorační centrum	0
Církevně orientované středisko volného času	0
Jiné	5

Podle mého názoru se propojení metod volnočasové pedagogiky a pastorační práce může v těchto institucích odehrávat. Animace, participace i výchova zážitkem mohou být přínosnými metodami pro pastorační aktivity ve farnostech, kterými podle mého názoru mohou být společenství farníků či duchovní rozhovory kněze s jeho farníky nebo předávání základů křesťanské víry nejmladším členům farnosti, tedy dětem mladšího školního věku od šesti do jedenácti let. Tyto pedagogické metody se ale dají dle mého mínění využít i v církevní mateřské škole, protože již nejmenší děti od tří let věku se učí spolupráci a měly by ke svým vychovatelkám mít důvěru, kterou mohou získat díky animační metodě a díky zkušenostem nabytým díky prožitým zážitkům. Jaké aktivity se odehrávají v institucích jako Křesťanská nezisková organizace nebo Křesťanský nadační fond neumím posoudit, takže nemohu říci, zda se domnívám, jestli se v takových institucích dají najít aktivity, v rámci nichž lze propojit metody pedagogiky volného času a pastorační práce. Konkrétní příklady institucí, kde by se mohly odehrávat volnočasové aktivity s pastoračním charakterem, a které se nenacházejí na území města Plzně, jsou uvedené ve výčtu institucí v závěru první kapitoly v části věnované těm institucím, které se primárně věnují pastoračním činnostem.

V případě církevních mateřských škol je možné jako příklad zmínit Církevní mateřskou školu U Sv. Josefa v Českých Budějovicích, kterou spravuje Kongregace školských sester de Notre Dame¹⁷⁰ nebo Církevní mateřskou školu Laura, kterou spravují členky Kongregace Dcer Panny Marie Pomocnice.¹⁷¹

Toto byly tedy podle mého názoru vhodné příklady propojení volnočasových a pastoračních metod v institucích mimo krajské město Plzeň.

---

¹⁷⁰ Srov. *CMŠ "U Sv. Josefa"* [online]; Dostupné z: <https://www.skolkasvj.cz/>.

¹⁷¹ Srov. *Církevní mateřská škola Laura* [online]; Dostupné z: <https://cirkevni-materska-skola-laura5.webnode.cz/>.

Závěr

Cílem mé práce bylo zjistit, zda v krajském městě Plzeň můžeme nalézt volnočasové aktivity, které mají zároveň pastorační charakter a najít možné způsoby propojení pastorační činnosti a volnočasové pedagogiky. Tato hlavní otázka byla zodpovězena díky interpretovaným výsledkům z dotazníkového šetření a odpověď na otázku zda existuje možný způsob propojení pedagogiky volného času a pastorační práce jsem našla ve využití metod pedagogiky volného času pro naplnění cíle pastorační práce a ve využití metod pastorační činnosti pro volnočasové aktivity s duchovní tematikou.

Práce byla rozčleněna do čtyř hlavních kapitol, které byly podrobněji rozebrány v dílčích částech. První kapitola byla věnována pastorální teologii a jejím metodám, které mohou být východiskem pro metody pastorační práce popsané v téže kapitole, stejně jako soupis institucí, ve kterých se odehrává pastorační činnost. Dále ve druhé kapitole byla charakterizována pedagogika volného času včetně jejích specifických metod a institucí, ve kterých se odehrávají volnočasové aktivity. Tyto dva obory byly popsány podrobněji z důvodu snadnějšího pochopení propojení pedagogiky volného času s pastorační činností. Třetí kapitola byla věnována výzkumnému šetření, které hledalo odpověď na hlavní otázku celé práce a to, zda v krajském městě Plzeň existují volnočasové aktivity s pastoračním charakterem. V poslední kapitole byly vyargumentovány možné způsoby propojení pedagogiky volného času a pastorační činnosti skrze jejich specifické metody a instituce, ve kterých se dané aktivity odehrávají.

Při studiu odborných materiálů citovaných v této práci jsem lépe porozuměla oboru pastorální teologie a pastorační činnosti. Pedagogika volného času je mým hlavním oborem, takže v jejím případě jsem si znalosti a teoretické poznatky zde popsané především utvrdila a ucelila pro své budoucí povolání. Oboru pastorální teologie a pastorační činnosti jsem však nerozuměla tak dobře, takže jsem si díky materiálům použitým pro tuto práci jejich znalost rozšířila a lépe obor i praktickou činnost pochopila.

Domnívám se, že tato práce je jednou z mála, která se ptá na otázku o propojení těchto dvou konkrétních oborů, jakými jsou pedagogika volného času a pastorační teologie, z jejichž metod následně vycházejí metody pastorační činnosti. Proto jsem toho názoru, že pokud by někdy chtěl někdo další se věnovat této tematice a zaměřit se například na jiné město nebo i celý kraj nebo diecézi, může pro něj tato práce být inspirací a okrajovým zdrojem informací.

Věřím, že ti, kdo se zapojili do výzkumného šetření, vykonávají jim svěřenou činnost svědomitě a náplň této činnosti je pro ně zdrojem hmotných statků, které umožňují těmto respondentům prožívat své životní příběhy svobodně a bez problémů. Zároveň tato činnost může pro zmíněné respondenty být i zdrojem nových vztahů, které jistě během svých aktivit navazují a díky nim mají možnost inspirovat další jednotlivce, kteří mohou zase dále inspirovat jim svěřené jedince i v jiných povoláních než jsou pedagog volného času a pastorační pracovník. Proto jsem se také v dotazníku zajímala, zda se respondenti domnívají, že o jejich aktivitě je mezi klienty instituce zájem a zda si myslí, že účastníci jejich aktivit zvou na podobné aktivity i své přátele, kterým také chtějí umožnit další rozvoj jejich osobnosti prostřednictvím volnočasových aktivit s pastoračním charakterem.

Seznam použitých zdrojů

Knižní prameny:

AMBROS, Pavel; *Teologicky milovat církev: (vybrané statě z pastorální teologie)*; Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2003; ISBN 80-867-1511-6.

AMBROS, Pavel; *Základní služby církve v české sekulární společnosti: kěrygma/martyria, leitourgia, diakonia*; Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2013; Studijní texty (Centrum Aletti); ISBN 978-80-7412-141-8.

EGER, Ludvík a EGEROVÁ Dana; *Základy metodologie výzkumu*; 2. přepracované a rozšířené vydání; Plzeň: Západočeská univerzita, 2017; ISBN 978-80-261-0735-4.

JAN PAVEL II.; *Pastores dabo vobis: O výchově kněží v současných podmínkách: Posynodální apoštolská adhortace Jana Pavla II. z 25. března 1992*; Praha: Zvon, 1993; ISBN 80-711-3070-2.

KAPLÁNEK, Michal; *Čas volnosti - čas výchovy: pedagogické úvahy o volném čase*; Praha: Portál, 2012; ISBN 978-80-262-0450-3.

KAPLÁNEK, Michal; *Volný čas a jeho význam ve výchově*; Praha: Portál, 2017; ISBN 978-80-262-1250-8.

KNOBLOCH, Stefan; *Was ist Praktische Theologie?*; Freiburg (Schweiz): Universitätsverlag Freiburg Schweiz, 1995; ISBN 3-7278-1018-1.

KNOTOVÁ, Dana; *Pedagogické dimenze volného času*; Brno: Paido, 2011; ISBN 978-80-7315-223-9.

Kodex kanonického práva; Praha: Zvon, 1994; ISBN 80-7113-082-6.

Kompendium sociální nauky církve; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008; ISBN 978-80-7195-014-1.

KŘIŠŤAN, Alois; *Počátky pastorální teologie v českých zemích*; V Praze: Triton, 2004; ISBN 80-725-4605-8.

KŘIŠŤAN Alois; *Praktická teologie, pastorační práce a sociální práce - mezioborové souvislosti*; In MARTINEK, Michael; *Praktická teologie pro sociální pracovníky*; 2. vyd. Praha: Jabok, 2008; ISBN 978-80-904137-2-6.

OPATRŇÝ, Aleš; *Pastorální teologie pro laiky*; Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2016; Bibliotheca theologica; ISBN 978-80-7465-237-0.

PÁVKOVÁ, Jiřina; *Pedagogika volného času*; Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002; ISBN 80-717-8711-6.

RAHNER, Karl a VORGRIMLER Herbert; *Teologický slovník*; Opr. dotisk 1. vyd. Praha: Zvon, 1996; Theologica (Vyšehrad); ISBN 80-711-3212-8.

ROMBACH, Heinrich; *Lexikon für Pädagogik*; Bd. 2; Freiburg; Basel; Wien: Herder 1970; s. 26-27; In KAPLÁNEK, Michal; *Čas volnosti - čas výchovy: pedagogické úvahy o volném čase*; Praha: Portál, 2012; ISBN 978-80-262-0450-3.

TŮMA, Jiří; *Pedagogika volného času*; Praha: Vysoká škola tělesné výchovy a sportu PALESTRA, spol. s.r.o., 2018; ISBN 978-80-87723-43-2.

VÁŽANSKÝ, Mojmír a SMÉKAL, Vladimír; *Základy pedagogiky volného času*; Brno: Paido, 1995; Edice pedagogické literatury; ISBN 80-901-7379-9.

Velký slovník naučný: encyklopedie Diderot; Praha: Diderot, 1999; ISBN 80-902-7231-2.

Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích; Praha: Nakladatelský dům OP, 1998; Encyklopedie Diderot; ISBN 80-858-4137-1.

Internetové prameny:

3. Pastorační rozhovor jako základní forma pastorační péče; *Pastorace.cz* [online]; Praha: Arcibiskupství pražské - Pastorační středisko [cit. 2020-04-05]; Dostupné z: <https://www.pastorace.cz/tematicke-texty/3-pastoracni-rozhovor-jako-zakladni-forma-pastoracni-pece>.

4. Jiné metody pastorační pomoci a péče; *Pastorace.cz* [online]; Praha: Arcibiskupství pražské - Pastorační středisko [cit. 2020-04-05]; Dostupné z: <https://www.pastorace.cz/tematicke-texty/4-jine-metody-pastoracni-pomoci-a-pece>.

BEZOUŠKOVÁ, Eva; Pedagogika volného času; In: *Středočeská vědecká knihovna v Kladně* [online]; Kladno, 2014 [cit. 2020-01-01]; Dostupné z: <https://svkkl.cz/studijni-materialy-z-prednasek-a-porad>.

Centrum pomoci Střecha; *Sdbplzen.cz* [online]; Plzeň: Salesiánské středisko mládeže - dům dětí a mládeže, 2020 [cit. 2020-03-11]; Dostupné z: <https://www.sdbplzen.cz/centrum-pomoci-strecha>.

Církevní gymnázium Plzeň [online]; Plzeň: Církevní gymnázium Plzeň, c2018 [cit. 2020-04-05]; Dostupné z: <https://cirkveni-gymnazium.cz/>.

Církevní mateřská škola Laura [online]; Praha, c2013 [cit. 2020-04-06]; Dostupné z: <https://cirkveni-materska-skola-laura5.webnode.cz/>.

Církevní ZŠ a SŠ Plzeň [online]; Plzeň: Církevní ZŠ a SŠ Plzeň, c2020 [cit. 2020-04-05]; Dostupné z: <http://cispizen.cz/>.

CMŠ "U Sv. Josefa" [online]; České Budějovice, c2019 [cit. 2020-04-06]; Dostupné z: <https://www.skolkasvj.cz/>.

HRUŠKA, Petr; *Úvod do metodologie praktické teologie*; Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy, 2007; Dostupné také z: <https://docplayer.cz/18425815-Uvod-do-metodologie-practicke-teologie.html>.

JABOK: Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická [online]; Praha: JABOK - Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická, c2016-2020 [cit. 2020-04-05]; Dostupné z: <https://www.jabok.cz/cs>.

KAPLÁNEK, Michal; *Volný čas jako výzva pro teologii; Studia theologica* [online]; 2011, roč. 13, č. 2, s. 97-117 [cit. 2019-04-21]; Dostupné z: https://www.studiatheologica.eu/artkey/sth-201102-0007_VOLNY_CAS_JAKO_VYZVA_PRO_TEOLOGII.php.

KLEIN, Stephanie; *Erkenntnis und Methode in der Praktischen Theologie*; Stuttgart: Kohlhammer, 2005; s. 60-69; In HRUŠKA, Petr; *Úvod do metodologie praktické teologie*; Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy, 2007; Dostupné také z: <https://docplayer.cz/18425815-Uvod-do-metodologie-prakticke-teologie.html>.

Knobloch, Stephan. *Kapuziner* [online]. München: Deutsche Kapuzinerprovinz, 2020 [cit. 2020-03-21]. Dostupné z: <http://www.kapuziner.de/medienmaterial/autorenwerke/knobloch-stephan.html>.

Mateřská škola kardinála Berana Plzeň [online]; Plzeň: Mateřská škola kardinála Berana Plzeň, c2020 [cit. 2020-04-05]; Dostupné z: <http://www.mskb.cz/>.

Městské obvody: oficiální informační server města Plzně; *Plzeň: oficiální informační server města Plzně* [online]; Plzeň: Statutární město Plzeň, 2020, 22. 11. 2018 [cit. 2020-03-14]; Dostupné z: <https://www.plzen.eu/o-meste/mestske-obvody/mestske-obvody-plzen.aspx>.

O nás; *SHM Klub Plzeň* [online]; Plzeň: Salesiánské hnutí mládeže, 2020 [cit. 2020-03-14]; Dostupné z: <http://plzen.shm.cz/o-nas-shm-plzen/>.

OPATRŇÝ, Michal; *Přehled metod pastorační práce: Skriptum k předmětu Speciální okruhy pastorage*; České Budějovice, 2009; Dostupné také z: <https://docplayer.cz/23617890-Prehled-metod-pastoracni-prace.html>.

Paul M. Zulehner; *Paul M. Zulehner* [online]; Wien [cit. 2020-04-05]; Dostupné z: <http://www.zulehner.org/site/vita>.

Pastorační centrum Horní Blatná; *Plzeňská diecéze* [online]; Plzeň, c2020 [cit. 2020-04-05]; Dostupné z: <https://www.bip.cz/cs/pastoracni-centrum-horni-blatna>.

Pastorační centrum Skvrňany: O nás; *FMA - Dcery Panny Marie Pomocnice* [online]; Praha, 2020 [cit. 2020-04-05]; Dostupné z: <https://www.fma.cz/o-nas/nase-aktivity/pcs/onas/>.

Pastorační centrum sv. Tomáše; *Město Dobříš* [online]; Dobříš, 2020 [cit. 2020-04-05]; Dostupné z: <http://mestodobris.cz/pastoracni-centrum-sv-tomase/os-5840>.

Pastorační středisko; *Arcidiecéze pražská* [online]; Praha, c2013-2020 [cit. 2020-04-05]; Dostupné z: <http://www.apha.cz/ps>.

Prof. Dr. Stephanie Klein; *Universität Luzern* [online]; Luzern: Universität Luzern, 2020 [cit. 2020-03-23]; Dostupné z: <https://www.unilu.ch/fakultaeten/tf/professuren/pastoraltheologie/mitarbeitende/stephanie-klein/>.

Prof. em. Dr. Rolf Zerfaß: Lehrstuhl für Pastoraltheologie; *Universität Würzburg: Home* [online]; Würzburg: Universität Würzburg, 2020 [cit. 2020-04-02]; Dostupné z: <https://www.theologie.uni-wuerzburg.de/en/institute-lehrstuehle/prak/lehrstuhl-fuer-pastoraltheologie/lehrstuhlteam/prof-em-dr-rolf-zerfass/>.

Svatojánská kolej: Vyšší odborná škola pedagogická [online]; Beroun: Svatojánská kolej VOŠ pedagogická, 2020 [cit. 2020-04-05]; Dostupné z: <https://www.svatojanskakolej.cz/>.

Úvod; *Sdbplzen.cz* [online]; Plzeň: Salesiánské středisko mládeže Plzeň, c2020 [cit. 2020-03-14]; Dostupné z: <https://www.sdbplzen.cz/stredisko-mladeze>.

Periodika:

AMBROS, Pavel; *Cíle moderní pastorální teologie*; Teologické texty [online]; 1996, (5.), [cit. 2020-03-22]; ISSN 0862-6944; Dostupné z: <https://www.teologicketexty.cz/casopis/1996-5/Cile-moderni-pastoralni-teologie/151>.

KŘIŠŤAN, Alois; *K cílům pastorálky*; Teologické texty [online]; 1997, (2.), [cit. 2020-03-22]; ISSN 0862-6944; Dostupné z: <https://www.teologicketexty.cz/casopis/1997-2/K-cilum-pastoralky/61>.

Seznam zkratk

CIC - *Kodex kanonického práva*; Praha: Zvon, 1994; ISBN 80-7113-082-6.

CMŠ – Církevní mateřská škola

MŠ – mateřská škola

SHM – Salesiánské hnutí mládeže

SŠ – střední škola

sv. – svatý/á

YMCA – Young Men's Christian Association

YWCA – Young Women's Christian Association

ZŠ – základní škola

Seznam příloh

Příloha I. – Dotazníkový soubor, zaslaný vybraným respondentům

Příloha I.

Dotazníkový soubor, zaslaný vybraným respondentům

Dobrý den,

jmenuji se Jana Bártlová a studuji Pedagogiku volného času na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

V příštím roce budu končit studium státními zkouškami a odevzdáním diplomové práce s názvem Pastorační práce v rámci pedagogiky volného času. V tomto ohledu se na Vás obracím s prosbou o vyplnění krátkého dotazníku. Výsledky získané z dotazníku pak budou interpretovány v praktické části mé diplomové práce.

Celý dotazník je anonymní a jeho výsledky nebudou použity pro žádné jiné účely, než je má diplomová práce.

V případě jakýchkoli nejasností a dotazů se neváhejte na mě obrátit na adrese bartlova32@seznam.cz

Předem děkuji za spolupráci a ochotu.

Bc. Jana Bártlová

1. V jakém typu instituce pracujete nebo děláte dobrovolníka?

Farnost římskokatolické církve

Pastorační centrum

Církevně orientované středisko volného času

Jiné...

2. Kolik je Vám let?

Méně než 18 let

18-20 let

21-26 let

27-40 let

41-55 let

56-65 let

66-75 let

76 let a více

118

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Základní

Střední bez maturity

Střední s maturitou

Vyšší odborné

Vysokoškolské s titulem Bc.

Vysokoškolské s titulem Mgr. nebo Ing.

4. Jakou pozici nebo pozice v instituci zastáváte?

Ředitel/ka

Zástupce ředitele/ředitelky

Vedoucí konkrétní aktivity

Jiné...

5. V jaké části Plzně se nachází instituce, ve které pracujete?

Centrum

Okrajová část

Sídliště

Mimo Plzeň

6. Jak dlouho provozuje instituce, v níž jste zaměstnán/a volnočasové pastorační činnosti, popř. jak dlouho Vy osobně provozujete volnočasové pastorační činnosti?

Méně než rok

1-2 roky

3-5 let

Více než 5 let

7. Kterým věkovým kategoriím nabízíte volnočasové pastorační aktivity?

Dětem předškolního věku (2-5 let)

Dětem mladšího školního věku (6-11 let)

Dětem staršího školního věku (12-15 let)

Mladým lidem středoškolského věku (16-19 let)

Mladým lidem vysokoškolského věku (20-26 let)

Pracujícím lidem středního dospělého věku (27-50 let)

Pracujícím lidem pozdního dospělého věku (51-65 let)

Seniorům (66 let+)

8. Domníváte se, že volnočasové pastorační aktivity nabízené institucí, v níž jste zaměstnán/a, jsou účastníky dané aktivity žádané?

Rozhodně ano

Spíše ano

Spíše ne

Rozhodně ne

Nevím

9. Jaké volnočasové pastorační aktivity nabízí instituce, v níž jste zaměstnán/a?

10. Kolikrát do roka pořádáte pro klienty instituce, v níž jste zaměstnán/a, jednorázové aktivity?

1x týdně

1x za 14 dní

1x měsíčně

1x za čtvrt roku

1x za půl roku

1x ročně

Jiné...

Nikdy

11. Kolik klientů v průměru za jeden školní rok navštíví instituci, v níž jste zaměstnán/a?

Do 100 účastníků

100-1000 účastníků

Nad 1000 účastníků

12. Domníváte se, že klienti navštěvující aktivity pořádané institucí, v níž jste zaměstnán/a, zvou své přátele do této instituce a na její aktivity?

Ano

Ne

Nevím

Ještě jednou děkuji za Vaši ochotu a spolupráci při vyplnění dotazníku.

Přeji Vám krásné a požehnané dny.

Bc. Jana Bártlová

Abstrakt

BÁRTLOVÁ, Jana; *Pastorační práce v rámci pedagogiky volného času*; České Budějovice, 2020; Diplomová práce; Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích; Teologická fakulta; Katedra etiky, psychologie a charitativní práce; Vedoucí práce A. Kříšťan.

Klíčová slova: pastorální teologie, praktická teologie, pastore, pedagogika volného času, volnočasové pastorační aktivity, Plzeň.

Diplomová práce pojednává o spolupráci pedagogiky volného času s pastorální teologií, ze které vychází pastorační činnost a o existenci volnočasových pastoračních aktivit na území krajského města Plzeň. Skládá se ze čtyř kapitol členěných na menší části. První kapitola stručně charakterizuje pastorální teologii, její metody, pastore, její metody a pastorační instituce. Druhá kapitola popisuje pedagogiku volného času, její specifické metody, základní činnosti v životě člověka a volnočasové instituce. Třetí kapitola se věnuje výzkumu, který je zaměřený na existenci volnočasových pastoračních aktivit v institucích, které se nacházejí v krajském městě Plzeň. Poslední čtvrtá kapitola popisuje možné způsoby spolupráce pedagogiky volného času a pastorační činnosti skrze jejich vlastní metody a instituce, které jsou pro volnočasovou pedagogiku a pastorační aktivity typické.

Abstract

Pastoral work in leisure time pedagogy

Keywords: pastoral theology, practical theology, pastoral care, leisure time pedagogy, pastoral leisure activities, Pilsen.

The diploma thesis deals with the cooperation of leisure time pedagogy and pastoral theology, in which pastoral activity is based, and about the existence of pastoral leisure time activities in the region of the city Pilsen. It consists of four chapters divided into smaller parts. The first chapter briefly characterizes pastoral theology, its methods, pastoral care, its methods and pastoral institutions. The second chapter describes the leisure time pedagogy, its specific methods, basic activities in human life and leisure time institutions. The third chapter is dedicated to a research, which is focused on the existence of pastoral leisure activities in institutions located in the regional city Pilsen. The last and fourth chapter describes possible ways of cooperation of leisure time pedagogy and pastoral activity through their own methods and institutions, which are typical for leisure time pedagogy and pastoral activities.